

Hallituksen esitys Eduskunnalle laeiksi kansaneläkelain ja eräiden muiden lakien muuttamisesta Euroopan talousalueesta tehdyn sopimuksen johdosta

ESITYKSEN PÄÄASIALLINEN SISÄLTÖ

Esityksessä ehdotetaan kansaneläkelakia ja eräitä muita lakeja muutettavaksi Euroopan talousalueesta tehdyn sopimuksen (ETA-sopimus) voimaansaattamiseksi. Kansaneläkelakia ehdotetaan muutettavaksi siten, että kansaneläkkeen määrä suhteutetaan siihen aikaan, jonka henkilö on asunut Suomessa.

Oikeus täyteen vanhuuseläkkeeseen olisi henkilöllä, joka on asunut Suomessa 40 vuotta 16 vuoden ja 65 vuoden iän saavuttamisen välisenä aikana. Täysi työkyvyttömyyseläke, yksilöllinen varhaiseläke ja työttömyyseläke sekä varhennettu vanhuuseläke myönnettäisiin silloin, kun henkilö on asunut Suomessa 16 vuoden iän saavuttamisen ja eläkkeen alkamisen välisestä ajasta 80 %. Vähemmän aikaa Suomessa asuneelle eläke myönnettäisiin vähennettynä samassa suhteessa kuin henkilö on asunut Suomessa. Ehdotuksen mukaan ulkomailta saatavaa eläkettä ei enää otettaisi huomioon lisäosan määrää laskettaessa, koska jo eläkkeen suhteuttaminen ulkomailta asuttuun aikaan pienentää lisäosaa.

Eläkkeen saamisen edellytyksenä olisi, että Suomen kansalainen on asunut Suomessa 16 vuotta täytettyään vähintään kolme vuotta. Ulkomaan kansalaiselta vaadittaisiin vähintään viiden vuoden asumisaika välittömästi ennen eläkkeen alkamista. Nuorena työkyvyttömäksi tulevan henkilön työkyvyttömyysturvasta huolehdittaisiin siten, että hänellä on oikeus täyteen kansaneläkkeeseen, jos hänen työkyvyttömyytensä alkaa hänen asuessaan Suomessa ja ennen kuin viisi vuotta on kulunut siitä, kun hän on täyttänyt 16 vuotta.

Nykyiseen tapaan henkilölle maksettaisiin kansaneläkettä yhden vuoden ajan hänen muutettuaan ulkomaille. Tämän jälkeen eläkkeen

maksamista jatkettaisiin, jos eläkkeensaaja on ennen eläkkeen alkamista asunut Suomessa yhdenjaksoisesti vähintään 10 vuotta tai jos ulkomailta olo on eläkkeensaajan tai hänen perheenjäsenensä sairauden takia välttämätön. Kansaneläkkeen maksamista ulkomaille koskevat rajoitukset eivät vaikuttaisi Euroopan talousalueen työntekijöiden oikeuteen saada eläkettä Suomesta. Ehdotuksen mukaan myös hautausavustusta koskisivat vaatimukset Suomessa asumisesta samalla tavoin kuin kansaneläkettäkin.

Asumisaikaa koskevat vaatimukset otettaisiin myös yleisen perhe-eläkkeen saamisedellytyksiin. Edunjättäjän tulee olla asunut Suomessa kuollessaan. Jos hän oli ulkomailta muuttanut Suomen kansalainen, vaaditaan, että hän oli asunut Suomessa 16 vuotta täytettyään yhteensä vähintään kolme vuotta. Jos hän oli ulkomaan kansalainen, asumisaikaa vaaditaan viisi vuotta välittömästi ennen kuolemaa.

Eläke voitaisiin myöntää vain Suomessa asuvalle leskelle, ja leskeltä edellytetään, että hän on asunut Suomessa vähintään kolme vuotta ja muuttanut Suomeen viimeistään vuoden kuluessa edunjättäjän kuolemasta. Jos leski ei ole Suomen kansalainen, edellytetään, että hän on ennen edunjättäjän kuolemaa asunut yhdenjaksoisesti Suomessa vähintään viisi vuotta ja että hän myös asuu Suomessa edunjättäjän kuollessa. Leskeneläkkeen määrä riippuisi edunjättäjän Suomessa asumasta ajasta ja se laskettaisiin samalla tavoin kuin kansaneläke.

Lapseneläkkeen saamisedellytykseksi ei ole asetettu asumisaikavaatimuksia. Riittää, kun lapsi asuu Suomessa edunjättäjän kuollessa tai on muuttanut Suomeen vuoden kuluessa edunjättäjän kuolemasta.

Eläkkeensaajan asumistukea, vammaistukilain mukaista vammaistukea tai lapsen hoitotuesta annetun lain mukaista hoitotukea ei suhteutettaisi Suomessa asuttuun aikaan, vaan ne maksettaisiin täysimääräisinä. Näitä etuuksia ei maksettaisi ulkomaille.

Esityksessä ehdotetaan lisäksi rintamasotilaseläkelain muuttamista siten, että ulkomailta maksettavaa eläkettä tai siihen rinnastettavaa jatkuvaa etuutta saavan rintamaveteraanin ylimääräinen rintamalisä laskettaisiin sen suuruisesta lisäosasta, jossa myös nämä ulkomailta tulevat eläkkeet olisi otettu huomioon.

Perheenjäsenten sairaanhoidosta aiheutuneiden kustannusten laskuttamiseksi ehdotetaan, että perheenjäsenen käsite määritellään sairausvakuutuslaissa.

Työttömyysturvalakiin otettaisiin säännökset ulkomailta olleiden vakuutus- tai työskentelykausien huomioon ottamisesta määrättäessä oikeudesta ansioon suhteutettuun päivärahaan.

Työntekijäin eläkelakia ehdotetaan tarkistettavaksi perhe-eläkkeen eläkesovitusta koskevilta osin. Eläkesovituksessa voitaisiin ottaa huomioon myös ulkomailta saatu työkyvyttömyyseläke, vanhuuseläke tai niitä vastaava huoltoeläke sekä lesken ulkomailta saamat ansiotulot.

ETA-sopimuksen voimaantulo aiheuttaa lisäkustannuksia kansaneläkejärjestelmälle. Toisaalta ehdotettava kansaneläkelain muutos,

jonka mukaan kansaneläkkeet muutetaan Suomessa asuttuun aikaan suhteutetuiksi, vähentää kansaneläkemenoja. ETA-sopimuksen voimaan tullessa on kansaneläke myönnettävä niille henkilöille, jotka ovat asuneet Suomessa voimassa olevassa laissa edellytetyt vähimmäisajat. Lisäksi lain voimaantulovaiheessa turvataisiin nykyisen tasoinen kansaneläke Suomessa asuville Suomen kansalaisille ja niille henkilöille, jotka ovat asuneet Suomessa viisi vuotta välittömästi ennen sopimuksen voimaantuloa. Tällaisia niin sanottuja suojattavia eläkkeitä, jotka ilman erityissäännöksiä pienenisivät nyt ehdotettavien muutosten tullessa voimaan, on vuosittain arviolta noin 300. Enimmillään suojattavien eläkkeiden lukumäärä olisi viiden vuoden kuluttua sopimuksen voimaantulosta, jolloin tällaisia eläkkeitä olisi arviolta 2 000.

Kun otetaan huomioon lisäkustannukset ja säästöt, kansaneläkemenot kasvavat vuonna 1993 noin 120 miljoonaa markkaa, vuonna 2000 noin 145 miljoonaa markkaa ja vuonna 2030 noin 200 miljoonaa markkaa. Kansaneläkemuutoksesta aiheutuvat lisäkustannukset on otettu huomioon valtion talousarvioesityksessä vuodelle 1993.

Ehdotetut lait ovat tarkoitettut tulemaan voimaan samanaikaisesti ETA-sopimuksen kanssa vuoden 1993 alusta. Voimaantuloajankohdasta säädettäisiin erillisellä asetuksella.

SISÄLLYSLUETTELO

	Sivu		Sivu
YLEISPERUSTELUT	4	1.2. Perhe-eläkelaki	13
1. Nykytila ja ehdotetut muutokset	4	1.3. Vammaistukilaki	14
1.1. Euroopan talousaluetta koskevat sopimus määräykset	4	1.4. Laki lapsen hoitotuesta	14
1.2. Kansaneläkkeen saamisedellytykset	4	1.5. Rintamasotilaseläkelaki	14
Nykyiset saamisedellytykset	4	1.6. Sairausvakuutuslaki	14
ETA-sopimuksesta johtuvat muutostarpeet	5	1.7. Työntekijäin eläkelaki	15
Ehdotus kansaneläkkeen suhteuttamisesta aikaan, jonka vakuutettu on asunut Suo- messä	6	1.8. Työttömyysturvalaki	15
1.3. Perhe-eläkkeen saamisedellytykset	7	2. Voimaantulo	15
Nykyiset saamisedellytykset	7	3. Säättämisjärjestys	15
ETA-sopimuksesta johtuvat perhe-eläkettä koskevat muutostarpeet	7	LAKITEKSTIT	16
Perhe-eläkejärjestelmään ehdotettavat muutokset	7	1. Laki kansaneläkelain muuttamisesta	16
1.4. Vammaistukea ja lapsen hoitotukea koskevat muutosehdotukset	8	2. Laki perhe-eläkelain muuttamisesta	18
1.5. Rintamasotilaseläkettä koskevat muutos- ehdotukset	8	3. Laki vammaistukilain 8 §:n muuttamisesta	20
1.6. Sairausvakuutusta koskevat muutosehdo- tukset	8	4. Laki lapsen hoitotuesta annetun lain muuttami- sesta	20
1.7. Työeläkettä koskevat muutosehdotukset .	8	5. Laki rintamasotilaseläkelain muuttamisesta ...	21
1.8. Työttömyysturvaa koskevat muutosehdo- tukset	9	6. Laki sairausvakuutuslain 1 §:n muuttamisesta .	22
Nykyiset säännökset	9	7. Laki työntekijäin eläkelain 8 c §:n muuttamises- ta	22
ETA-sopimuksen edellyttämät muutokset työttömyysturvalakiin	9	8. Laki työttömyysturvalain 16 ja 29 §:n muutta- misesta	23
2. Esityksen organisatoriset vaikutukset	9	LIITE	24
3. Esityksen taloudelliset vaikutukset	9	Rinnakkaistekstit	24
4. Asian valmistelu	10	1. Laki kansaneläkelain muuttamisesta	24
YKSITYSKOHTAISET PERUSTELUT	10	2. Laki perhe-eläkelain muuttamisesta	28
1. Lakiehdotusten perustelut	10	3. Laki vammaistukilain 8 §:n muuttamisesta ...	32
1.1. Kansaneläkelaki	10	5. Laki rintamasotilaseläkelain muuttamisesta .	32
		6. Laki sairausvakuutuslain 1 §:n muuttamisesta .	34
		7. Laki työntekijäin eläkelain 8 c §:n muuttamises- ta	35

YLEISPERUSTELUT

1. Nykytila ja ehdotetut muutokset

1.1. Euroopan talousaluetta koskevat sopimusmääräykset

Euroopan talousalueesta tehdyn sopimuksen (ETA-sopimus) mukaan työvoimalla on oikeus vapaasti liikkua talousalueen jäsenmaasta toiseen. Sosiaaliturvan aineellisesta sisällöstä säädetään kansallisella lainsäädännöllä ja myös etuudet myönnetään sitä soveltaen. Alueella on kuitenkin sovellettava Euroopan yhteisöjen (EY) neuvoston asetusta (ETY) N:o 1408/71 sosiaaliturvajärjestelmien soveltamisesta yhteisön alueella liikkuviin palkattuihin työntekijöihin, itsenäisiin ammatinharjoittajiin ja heidän perheenjäseniinsä sekä neuvoston asetusta (ETY) N:o 574/72 edellä mainitun asetuksen täytäntöönpanomenettelystä, joihin viitataan ETA-sopimuksen liitteessä VI. Näillä asetuksilla turvataan se, että työntekijä ja itsenäinen ammatinharjoittaja perheenjäsenineen kuuluu liikkueessaan sopimusvaltioiden alueella jonkin, yleensä työskentelyvaltion, sosiaaliturvalainsäädännön soveltamispiiriin. Etuudet myönnetään yleensä tämän jäsenvaltion lainsäädännön mukaisina ja sen kustannuksella.

Yhdenvertaisen kohtelun periaatetta koskevilla säännöksillä taataan toisen jäsenvaltion kansalaisille samat oikeudet ja asetetaan samat velvoitteet kuin valtion omille kansalaisille kansallisen lainsäädännön mahdollisesti sisältävistä kansalaisuutta edellyttävistä säännöksistä huolimatta. Siten talousalueella työskentelevillä jäsenvaltioiden kansalaisilla pitää olla samat oikeudet sosiaaliturvaan kuin työskentelymaan kansalaisilla. Vapaan liikkumisen esteiden poistamiseksi asetukseen sisältyvät myös säännökset myönnettyjen eläke-etuuksien vapaasta maasta viennistä. Myönnettyä etuutta ei saa yleensä lakkauttaa, keskeyttää tai etuuden määrää vähentää pelkästään sen vuoksi, että etuuden saaja muuttaa toiseen jäsenvaltioon. Jos työtä on sopimusmaassa tehty, työskentelyaikana ansaittu sosiaaliturva on myös maksettava uuteen asuinmaahan.

Kun talousalue on katsottava yhdeksi työskentelyalueeksi, eri maiden työskentely- tai vakuutusajat lasketaan tarvittaessa etuuden saamiseksi tai sen suuruuden määrittelemiseksi yhteen. Samanlaisia eri maista tulevia eläke-

etuuksia ei pääsääntöisesti saa keskenään yhteensovittaa siten, että työntekijän talousalueella hankkimat etuudet alenisivat maasta toiseen muutettaessa. EY-asetuksessa (ETY) N:o 1408/71 on määritelty eläkkeen laskennalle vaihtoehtoinen laskentatapa (pro rata -eläke). Sen pääperiaatteena on, että henkilöllä on aina oikeus samaan osuuteen täydestä laskennallisesta eläkkeestä, mitä hänen jäsenmaassaan saadut vakuutuskautensa ovat suhteessa kaikissa ETA-sopimuksen jäsenmaissa ansaittuihin kausiin.

ETA-sopimus tulee voimaan takautuvasti siten, että ennen sopimuksen voimaantuloa täytetyt vakuutusajat on otettava huomioon eläkkeeseen oikeuttavina. Eläke on myös myönnettävä ja laskettava asetuksen mukaisesti, vaikka eläketapahtuma olisi sattunut ennen sopimuksen voimaantuloa. Eläke kuitenkin myönnetään vasta sopimuksen voimaantulosta. Eläkkeen hakijalla on myös oikeus saada eläkeasia uudelleen vireille, jos se on aikaisemmin hylätty kansalaisuuden tai asumisvaatimuksen takia.

1.2. Kansaneläkkeen saamisedellytykset

Nykyiset saamisedellytykset

Jokainen Suomessa asuva 16 vuotta täyttänyt henkilö on vakuutettu kansaneläkelain (347/56) mukaan vanhuuden-, työkyvyttömyyden tai työttömyyden varalta. Ulkomailta Suomeen muuttava Suomen kansalainen pääsee heti kansaneläkejärjestelmän piiriin. Jos hän on työkyvytön tai vanhuuseläkeikässä, hänellä on Suomeen muuttaessaan välittömästi oikeus kansaneläke-etuuksiin, jos hänen voidaan katsoa muuton jälkeen asuvan pysyvästi Suomessa. Ulkomaan kansalaiselta edellytetään Suomessa asumista yhdenjaksoisesti vähintään viisi vuotta ennen eläkkeen alkamista. Sillä seikalla, missä iässä hän muuttaa Suomeen, ei ole merkitystä.

Jos Suomessa asuva ja täältä kansaneläkettä saava henkilö muuttaa ulkomaille, eläkettä maksetaan aina yhden vuoden ajan muutosta. Tämän jälkeen eläkkeen maksamista jatketaan, jos saaja on ennen eläkkeen alkamista asunut

Suomessa yhdenjaksoisesti vähintään 10 vuotta tai ulkomailla olo on eläkkeensaajan tai hänen perheenjäsenensä sairauden takia välttämätön. Kansaneläkkeen pohjaosan määrä on tuloista riippumatta 425 markkaa kuukaudessa (vuoden 1992 kansaneläkeindeksi). Täysi lisäosa vaihtelee 1 988 markasta 1 603 markkaan kuukaudessa. Lisäosan määrään vaikuttavat eläkkeensaajan muut eläketulot, asuinkunnan kuntaryhmä ja perhesuhteet. Täysimääräinen lisäosa maksetaan eläkkeensaajalle, jonka muut eläketulot eivät ylitä 232 markkaa kuukaudessa. Tämän määrän ylittävät eläketulot vähentävät lisäosaa 50 %:lla lisäosan täydestä määrästä, eli jokainen markka, jolla eläke ylittää 232 markkaa, vähentää täyttä lisäosaa 50 penniä. Lisäosaa vähentävänä eläkkeenä otetaan huomioon myös ulkomailta maksettavat työeläkkeet.

ETA-sopimuksesta johtuvat muutostarpeet

Voimassa olevan kansaneläkelain mukaan henkilö on vakuutettu ja kuuluu kansaneläkejärjestelmän piiriin vain Suomessa asumisen perusteella. Kansaneläkettä ei yleensä myönnetä ulkomailla asuvalle henkilölle, vaikka muut eläkkeen saamisen edellytykset olisivat olemassa. EY-asetuksen (ETY) N:o 1408/71 45 artikla edellyttää, että oikeus etuuteen on turvattu siinäkin tapauksessa, että henkilö on ennen eläketapahtumaa siirtynyt toisen jäsenvaltion lainsäädännön piiriin. Näin ollen kansaneläke on myönnettävä myös sellaiselle henkilölle, joka eläketapahtuman sattuessa kuuluu jäsenvaltioiden lainsäädännön piiriin. ETA-sopimuksen yhteydessä on katsottu Suomessa asumisen perustuvan sosiaaliturvan kuuluvan henkilölle, joka kuuluu Suomen työeläkejärjestelmän piiriin työntekijänä tai yrittäjänä, vaikkakaan hän ei asuisi Suomessa. Työntekijän näin saavuttaman aseman hän säilyttää erilaisissa tilanteissa, esimerkiksi lopettaessaan työnteon, ryhtyessään opiskelemaan tai joutuessaan työttömäksi. Suomeen työhön tuleva sopimuksen soveltamispiiriin kuuluva työntekijä tai yrittäjä tulee välittömästi kansaneläkejärjestelmän piiriin.

Kun EY-asetuksen (ETY) N:o 1408/71, sellaisena kuin se sisältyy voimaan tulevaan ETA-sopimukseen, 12 artikla kieltää pääsääntöisesti eri jäsenmaiden samanlaisten eläke-etuuksien yhteensovituksen, lisäosassa ei ulkomailta saa-

tavaa työeläkettä voida enää ETA-sopimuksen jälkeen ottaa huomioon. Tästä seuraa, että työeläketurvaa Euroopan talousalueella ansainnut henkilö saattaisi saada paremman kansaneläkkeen kuin Suomessa ikänsä työtä tehnyt henkilö. Ulkomailla työeläkettä kartuttanut voisi saada täyden kansaneläkkeen lisäosan, kun taas samanpituisen työssäoloaika Suomessa ansaittuna saattaisi alentaa kansaneläkkeen pelkästään pohjaosan suuruiseksi. Tasavertaisen kohtelun kannalta tätä ei voida pitää kohtuullisena, kun otetaan huomioon myös kansaneläkkeen merkitys työeläketurvan täydentäjänä. Kun Euroopan talousalueen työntekijöille ei saada asettaa maan omiin kansalaisiin verrattuna mitään rajoituksia, tämä merkitsisi, että lyhytkin työskentely työeläkejärjestelmän osalta oikeuttaisi täyteen kansaneläkkeeseen. Seurauksena olisi kansallisen vähimmäisturvan maasta vienti suhteettomassa laajuudessa ja kansaneläkejärjestelmän tavoite Suomessa asuvien henkilöiden vähimmäiseläketurvasta huolehtivana etuusjärjestelmänä heikkenisi. Tämän vuoksi kansaneläkejärjestelmää on tarkistettava siten, että sen merkitys Suomessa asuvien vähimmäiseläketurvana turvataisiin. Tähän päästäisiin suhteuttamalla kansaneläkkeen määrä Suomessa asuttuun aikaan.

Tarkoituksenmukaista on, että kansaneläke muutettaisiin asumisaikavaatimukseltaan vastaamaan muiden ETA-maiden järjestelmiä. Muutoin monessa tapauksessa Suomen nykyisen järjestelmän säilyttäminen johtaisi siihen, että kahdessa tai useammassa ETA-valtiossa vakuutettuna olleen henkilön kansaneläkkeen määrä riippuisi enemmän niiden aikojen suhteesta, jotka hän on ollut vakuutettuna toisaalta Suomessa ja toisaalta muissa ETA-valtioissa, kuin kansaneläkejärjestelmän piiriin kuulumisesta. Ruotsia lukuun ottamatta muiden pohjoismaiden kansaneläkkeen määrä on vakuutusajastaan sidottu. Myös Ruotsissa valmistelaan vastaavaa lainmuutosta. Pohjoismaiden muuttoliike huomioon ottaen on tärkeää, etteivät järjestelmät olennaisesti poikkea toisistaan. Uudistuksella varmistetaan, että kansaneläke voidaan asetuksen tarkoittamissa tilanteissa yleensä myöntää Suomen omaa lainsäädäntöä soveltaen. Näin ollen myös meidän kansaneläkejärjestelmässämme on sekä kustannusten että järjestelmän hallinnollisen toteutuksen kannalta syytä omaksua muissa ETA-valtioissa omaksutut vähimmäiseläkettä koskevat periaatteet.

Ehdotus kansaneläkkeen suhteuttamisesta aikaan, jonka vakuutettu on asunut Suomessa

Edellä esitetyistä syistä ehdotetaan, että täyteen vanhuuseläkkeeseen olisi oikeus sellaisella henkilöllä, joka on asunut Suomessa 40 vuotta 16—64-vuotiaana. Täysi työkyvyttömyyseläke, yksilöllinen varhaiseläke tai työttömyyseläke taikka varhennettu vanhuuseläke myönnettäisiin silloin, jos hakija on asunut Suomessa 80 % siitä ajasta, joka on kulunut 16 vuoden iän saavuttamisesta eläkkeen alkamiseen. Aikana, jonka henkilö on asunut Suomessa ei eläkettä määrättäessä pidetä aikaa, jolloin henkilö ei ole täyttänyt 16 vuotta, koska hän ei kuulu tällöin kansaneläkevakuutuksen piiriin. Huomioon ei oteta myöskään 65 vuoden iän saavuttamisen jälkeistä aikaa, koska lykättäessä vanhuuseläkkeen hakemista 65 vuoden iän täyttämisen jälkeen tapahtuvaksi eläkkeen määrä nousee lykkäyskorotuksen perusteella, eikä ole tarkoituksenmukaista kartuttaa eläkettä samalta ajalta kahdella eri perusteella. Täyden vanhuuseläkkeen saamisedellytys on siten 40 vuoden asumisaika Suomessa. Kun huomioon otettava 16 vuoden ja 65 vuoden iän saavuttamisen välinen aika on yhteensä 49 vuotta, tämä merkitsee, että enintään yhdeksän vuotta ulkomailla asuneet Suomen kansalaiset saavat aina täyden vanhuuseläkkeen.

Muut kuin vanhuuseläkkeet suhteutetaan Suomessa asuttuun aikaan siten, että hakijan asuttua Suomessa 16 vuoden iän saavuttamisen ja eläkkeen alkamisen välisestä ajasta vähintään 80 % eläke maksetaan täysimääräisenä. Tämä sääntö antaa saman tuloksen kuin vanhuuseläkkeessä edellytetty 40 vuoden asumisaika. Henkilöt voivat asua ulkomailla 16 vuoden iän saavuttamisen ja eläkkeen alkamisen välisestä ajasta 1/5 ilman, että täyden eläkkeen määrä asumisajan perusteella pienenee.

Jotta eläkkeen suhteuttaminen Suomessa asuttuun aikaan ei heikentäisi nuorten työkyvyttömiä oikeutta vähimmäiseläketurvaan, ehdotetaan, että alle 21-vuotiaana Suomessa asessaan työkyvyttömäksi tulevalle henkilölle maksetaan työkyvyttömyyseläke asumisaikaan suhteuttamattomana. Täyden kansaneläketurvan saisivat paitsi ne Suomessa asuvat, jotka jo alle 16-vuotiaana ovat olleet työkyvyttömiä, myös nuorena sairastuvat tai vammautuvat.

Asumisajan perusteella suhteutettaisiin kansaneläkkeen pohjaosan, lisäosan, puolisolisän ja eläkkeensaajan hoitotuen määrä. Sen sijaan

lapsikorotuksen ja eläkkeensaajan asumistuen määrä samoin kuin vammaistuen määrä olisi riippumaton Suomessa asutusta ajasta.

Eläkkeen määrään vaikuttavia asumisaikoja laskettaessa ei oteta huomioon aikaa, jolta henkilö saa ulkomailta Suomen kansaneläkkeeseen tai työeläkkeeseen rinnastettavaa eläkettä. Tämän tarkoituksena on estää se, että toisesta maasta eläkettä saava työkyvytön tulee Suomeen asumaan ja ansaitsisi täällä asuessaan kansaneläkettä.

Esityksen mukaan kansaneläkkeen lisäosaa määrättäessä ei enää otettaisi huomioon ulkomailta maksettua eläkettä lisäosaa vähentävänä tulona. Muutostarve johtuu siitä, että EY-asetuksen (ETY) N:o 1408/71, sellaisena kuin se sisältyy voimaan tulevaan ETA-sopimukseen, 12 artiklan mukaisesti laskettavassa eläkkeessä toisesta jäsenmaasta maksettava, saman henkilön vakuutukseen perustuva eläke ei yleensä saa pienentää hänelle maksettavaa eläkettä. Kun valtaosa ulkomailta eläkettä saavista henkilöistä saa eläkettä ETA-maasta, jäisi ulkomaan eläkkeen tuloksilukeminen varsin harvoissa tapauksissa sovellettavaksi. Sen sijaan Suomesta maksettava työeläke luetaan tuloksi lisäosaa määrättäessä kuten aikaisemminkin. Lisäosatuloksi voidaan kansaneläkkeen lisäosassa lukea myös ulkomailta saatu perhe-eläke ja vastaava eläke, joka perustuu toisen henkilön vakuutukseen.

Kansaneläkelakia ehdotetaan muutettavaksi myös siten, että Suomen kansalaiselle säädetään vaatimus kolmen vuoden asumisajasta Suomessa ennen kuin eläke voidaan myöntää. Tätä odotusaikaa laskettaessa otetaan huomioon 16 vuoden iän saavuttamisen jälkeinen aika. Odotusaika voidaan täyttää useissa erissä. Jos ulkomailta Suomeen muuttava suomalainen on aikaisemmin asunut Suomessa 16 vuotta täytettyään yhteensä vähintään kolme vuotta, eläke voidaan myöntää välittömästi Suomeen muuttoa seuraavan kuukauden alusta.

Henkilöille, jotka eivät ole Suomen kansalaisia, odotusaika on viisi vuotta kuten nykyisinkin. Tämä viiden vuoden aika on asuttava Suomessa 16 vuoden iän saavuttamisen jälkeen yhdenjaksoisesti välittömästi ennen eläkkeen alkamista. Odotusaika karttuu, vaikka henkilö on Suomeen muuttaessaan 65 vuotta täyttänyt tai saa eläkettä toisesta maasta. Siten aikaisemmin Suomessa esimerkiksi 10 vuotta asunut ulkomaan kansalainen saa aikaisemman asumi-

sensa perusteella kertyneen eläkkeen asuttuaan Suomessa viisi vuotta.

EY-asetuksen (ETY) N:o 1408/71 piiriin kuuluva työntekijä tai yrittäjä saa sanotun asetuksen 3 artiklan yhdenvertaisuusperiaatteen mukaan eläkkeen samoin edellytyksin kuin Suomen kansalainen. Myös häntä koskisi siten ehdotettu kolmen vuoden odotusaika. Työntekijän ja yrittäjän odotusaikaa laskettaessa on asetuksen 45 artiklan mukaan otettava huomioon toisen maan lainsäädännössä täytetyt vakuutus- tai asumiskaudet. Asetuksen 48 artiklan mukaan eläkettä ei kuitenkaan yleensä tarvitse myöntää alle yhden vuoden Suomessa asumisen perusteella, jos laissa on vaadittu vähintään vuoden mittainen odotusaika.

Ehdotuksen mukaan myös täyden hautausavustuksen saaminen edellyttää, että henkilö on asunut Suomessa yhteensä vähintään kolmen vuoden ajan. Jos hän ei ollut Suomen kansalainen, asumisajaksi edellytetään ennen kuolemaa yhdenjaksoisesti vähintään viisi vuotta. Jos alle 16-vuotiaana kuollut lapsi ei ollut ehtinyt asua Suomessa vaadittua kolmea tai viittä vuotta, voidaan avustus myöntää, jos huoltaja on asunut Suomessa lapsen asumiselle asetetun ajan.

1.3. Perhe-eläkkeen saamisedellytykset

Nykyiset saamisedellytykset

Perhe-eläkelain (38/69) mukaan leskeneläkkeen ja lapseneläkkeen saamisen edellytyksenä on, että edunsaaja asuu Suomessa. Jos hän ei ole Suomen kansalainen, eläkkeen saamisen edellytyksenä on, että edunjäntäjä oli välittömästi ennen kuolemaansa asunut Suomessa vähintään viisi vuotta ja että edunsaaja asui Suomessa edunjäntäjän kuollessa. Eläkettä maksetaan myös, jos joko edunjäntäjä tai edunsaaja asui Suomessa edunjäntäjän kuollessa ja edunsaaja oli asunut Suomessa vähintään viisi vuotta välittömästi ennen etuuden saamista. Perhe-eläkesäännökset mahdollistavat myös sen, että ulkomailla kuolleen henkilön jälkeen voidaan Suomessa maksaa perhe-eläkettä ja että leski voi myöhemmin muuttaa tänne saadakseen Suomesta perhe-eläkettä.

ETA-sopimuksesta johtuvat perhe-eläkkeettä koskevat muutostarpeet

EY-asetuksen (ETY) N:o 1408/71 mukaan

perhe-eläkkeen saaminen riippuu aina työntekijän vakuutettuna olosta. Siten myös Suomessa vakuutettuna olleen maan ETA-maan työntekijän jälkeen on myönnettävä leskeneläke, vaikka edunjäntäjä asui toisessa ETA-maassa kuollessaan tai edunsaaja asuu toisessa ETA-maassa. Mainitun asetuksen mukaan orvoneläkkeen saamisen edellytyksenä on, että lapsi asuu jossakin jäsenmaassa. Orvoneläke maksetaan pääsääntöisesti yhdestä maasta, yleensä lapsen asuinmaasta. Lapseneläke voidaan joutua myöntämään toisessa jäsenmaassa asuvalle lapselle, jos edunjäntäjä ei ole ollut työssä lapsen asuinmaassa tai muusta syystä maassa ei ole voimassa lapseneläkeoikeutta.

Perhe-eläkejärjestelmään ehdotettavat muutokset

Edellä mainitun EY-asetuksen takia leskeneläke on myönnettävä edunjäntäjän vakuutuksen perusteella. Sen vuoksi perhe-eläkelakia ehdotetaan muutettavaksi vastaamaan tätä periaatetta. Perhe-eläkkeen saamisedellytyksenä olisi, että edunjäntäjä asui kuollessaan Suomessa. Jos edunjäntäjä on ulkomailta muuttanut Suomen kansalainen, vaaditaan, että hän oli asunut Suomessa 16 vuotta täytettyään yhteensä vähintään kolme vuotta. Jos edunjäntäjä oli ulkomaan kansalainen, vaaditaan, että hän oli asunut Suomessa 16 vuotta täytettyään välittömästi ennen kuolemaansa vähintään viisi vuotta.

Esityksen mukaan eläke voidaan myöntää vain Suomessa asuvalle leskelle. Ulkomailta muuttaneelta Suomen kansalaiselta edellytettäisiin 16 vuoden iän saavuttamisen jälkeen vähintään kolmen vuoden asumisaikaa Suomessa ja ulkomaan kansalaiselta kansaneläkkeen tapaan, että hän oli ennen edunjäntäjän kuolemaa asunut yhdenjaksoisesti vähintään viisi vuotta Suomessa. Lisäksi edellytetään, että hän asui Suomessa edunjäntäjän kuollessa. Jotta sellainen Suomen kansalainen, joka asui ulkomailla puolisonsa kuollessa, ei joutuisi nykyistä selvästi huonompaan asemaan, ehdotetaan, että hänellä olisi oikeus saada Suomesta leskeneläkettä, jos hän muuttaa Suomeen vuoden kuluessa edunjäntäjän kuolemasta. Lapsella olisi oikeus lapseneläkkeeseen, jos hän on asunut Suomessa edunjäntäjän kuollessa tai on muuttanut Suomeen vuoden kuluessa edunjäntäjän kuolemasta. Säännöksillä sidotaan ulkomaan

kansalaisen oikeus Suomen perhe-eläkkeeseen siten, että vähimmäisturvaa annetaan vain sellaisille henkilöille, joilla on ollut vakiintuneet siteet Suomeen jo ennen edunjättäjän kuolemaa. Mainitun EY-asetuksen mukaan leskeneläke on myönnettävä ulkomailla asuvalle leskelle, mutta edunjättäjän Suomessa asumiselle voidaan kuitenkin asettaa kolmen vuoden aikaa koskeva vaatimus kuten suomalaisille. Vähimmäisvaatimuksena on kuten kansaneläkkeessäkin, että edunsaaja on ollut vähintään yhden vuoden vakuutettuna Suomessa, jos edunjättäjä oli ollut vähintään kaksi vuotta vakuutettuna muissa jäsenvaltioissa.

Vuosituloksi ei saa lukea leskeneläkkeen osalta leskelle ulkomailta maksettavaa saman edunjättäjän jälkeen myönnettyä perhe-eläkettä. Tätä koskeva tarkennus ehdotetaan tehtäväksi perhe-eläkkeen lisäosan määrään.

1.4. Vammaistukea ja lapsen hoitotukea koskevat muutosehdotukset

Vammaistukilain (124/88) mukaista vammaistukea maksetaan muulle kuin eläkkeensaajalle sairaudesta johtuvan hoidon, tarvittavan avun, palvelusten ja erityiskustannusten korvaamiseksi. Vammaistuki maksettaisiin aina täysimääräisenä, sillä sen luonteesta johtuen ei ole tarkoituksenmukaista suhteuttaa sitä Suomessa asuttuun aikaan. Sama koskee lapsen hoitotuesta annetun lain (444/69) mukaista lapsen hoitotukea, jota maksetaan sairaan lapsen hoidosta ja kuntoutuksesta aiheutuvan taloudellisen ja muun rasituksen korvaamiseksi. Esityksen mukaan hoitotuen määrästä voitaisiin kuitenkin vähentää samasta lapsesta samalta ajalta maksettava vieraan valtion lainsäädäntöön tai Suomea sitovaan kansainväliseen sopimukseen perustuva vastaava etuus. Edellä mainittuja etuuksia ei maksettaisi ulkomaille.

1.5. Rintamasotilaseläkettä koskevat muutosehdotukset

Ylimääräinen rintamalisäjärjestelmä on tarkoitettu täydentämään Suomessa asuvien vuosien 1939—1945 sotien veteraanien vähimmäiseläketurvaa. Ylimääräisen rintamalisän määrä riippuu rintamaveteraanille maksetun kansaneläkkeen lisäosan määrästä. Vaikka

kansaneläkkeen lisäosassa ei ulkomailta maksettavia etuuksia voida uudistuksen jälkeen ottaa huomioon, ei ole tarkoituksenmukaista, että rintamalisäjärjestelmässä meneteltäisiin samalla tavoin. Sen vuoksi ehdotetaan, että ylimääräisen rintamalisän määrä olisi laskettava sen suuruudesta kansaneläkkeen lisäosasta, jossa myös rintamaveteraanin ulkomailta saavat työeläkkeet olisi otettu huomioon. Näin taataan tasa-arvoinen kohtelu Suomessa ikänsä työtä tehneiden ja asuneiden veteraanien ja ulkomailla asuneiden veteraanien välillä. Koska ulkomaiset eläkkeet vaikuttaisivat ylimääräisen rintamalisän määrään, ylimääräisen rintamalisän määrä olisi laskettava suhteuttamattomasta lisäosasta.

1.6. Sairausvakuutusta koskevat muutosehdotukset

ETA-sopimus turvaa perheenjäsenille oikeuden saada sairaanhoitoa myös silloin, kun nämä asuvat eri valtiossa kuin perheen työntekijäjäsen. Tällöin sairaanhoito annetaan perheenjäsenten asuinvaltiosta, mutta sen valtion kustannuksella, jossa työntekijä on vakuutettuna. Jotta Suomi voisi näissä tilanteissa laskuttaa annetusta sairaanhoidosta aiheutuneet kustannukset, on tarpeen, että perheenjäsenen käsite määritellään sairausvakuutuslaissa. Tästä on ETA-sopimuksen liitteessä VI mainitun asetuksen (ETY) N:o 1408/71 mukautuksella h otettu myös maininta asetuksen liitteessä I olevan II osan N kohdaksi.

1.7. Työeläkettä koskevat muutosehdotukset

Työeläkkeen leskeneläkejärjestelmän tultua eläkevähenteiseksi 1 päivästä heinäkuuta 1990 leskeneläkkeen suuruuteen vaikuttavat paitsi edunjättäjän eläketulot myös lesken Suomessa saamat ansiotulot tai niihin perustuvat eläkkeet. Jotta lesken ulkomailta saamat ansiotulot tai eläketulot eivät olisi Suomessa asuvien perhe-eläketurvaan nähden etuoikeutetussa asemassa, työntekijäin eläkelain 8 c §:ää olisi täsmennettävä siten, että eläkesovituksessa voidaan ottaa huomioon myös lesken ulkomailta saamat eläkkeet ja niitä vastaava ansiotulo.

1.8. Työttömyysturvaan koskevat muutosehdotukset

Nykyiset säännökset

Työttömyysturvalain (602/84) 16 §:n mukaan ansioon suhteutettuun työttömyyspäivärahaan on oikeus työttömyyskassan jäsenellä, joka on ollut vakuutettuna vähintään kuusi edellistä kuukautta ja joka vakuutettuna ollessaan on täyttänyt työssäoloehdon. Muista maista Suomeen muuttaneiden henkilöiden oikeudesta lukea hyväksen etuuteen oikeuttavia vakuutus- ja työskentelykausia säädetään voimassa olevilla kahdenvälisillä sosiaaliturvasopimuksilla tai erityisillä työttömyysturvasopimuksilla.

ETA-sopimuksen työttömyysturvaan koskevien määräysten voimaan tullessa korvautuvat ETA-sopimukseen kuuluvien jäsenvaltioiden kahdenväliset sopimukset tällä sopimuksella. Siinä ei kuitenkaan määrätä riittävän täsmällisesti niistä edellytyksistä, joilla etuuteen oikeuttavat vakuutuskaudet hyväksytään siirryttäessä maasta toiseen. Tämän vuoksi on työttömyysturvalakia täsmennettävä lähinnä vakuutus- ja työttömyyskausien osalta.

ETA-sopimuksen edellyttämät muutokset työttömyysturvalakiin

Työttömyysturvalakiin ehdotetaan otettavaksi säännös, jonka mukaan henkilön siirtäessä Suomeen ETA-talousalueelta, hänen hyväksen voidaan lukea EY-asetuksen (ETY) N:o 1408/71 67 artiklan mukaiset etuuteen oikeuttavat kaudet, jos hän on työskennellyt Suomessa välittömästi ennen työttömyyttä vähintään neljä viikkoa tai jos työ on tarkoitettu kestäväksi neljä viikkoa, mutta se on päättynyt henkilöstä riippumattomasta syystä aikaisemmin. Mainittua neljän viikon työssäolovaatimusta sovellettaisiin myös henkilöön, joka palaa muusta ETA-maasta Suomeen ja joka on ollut yli kolme kuukautta ilman pätevää syytä poissa työmarkkinoilta.

Työttömyysturvalain 29 §:n mukaan työnantajat, viranomaiset, vakuutus- ja eläkelaitokset sekä työttömyyskassat ovat velvollisia antamaan sosiaalivakuutustoimikunnalle työttömyyspäivärahan myöntämistä ja maksamista koskevia tietoja. Säännös oikeuttaa kuitenkin ainoastaan sosiaalivakuutustoimikunnan tietojen saamiseen ja oikeus koskee ainoastaan

tarpeellisen työttömyyspäivärahan myöntämistä ja maksamista. Säännös ei velvoita verottajaa ja työnantajaa antamaan sosiaali- ja terveysministeriölle ja kansaneläkelaitokselle tietoja kansainvälisistä sopimuksista aiheutuvien velvoitteiden täyttämistä varten. Sen vuoksi työttömyysturvalain 29 §:ää ehdotetaan täydennettäväksi tältä osin.

2. Esityksen organisatoriset vaikutukset

Esityksellä ei ole muita kuin sellaisia organisatorisia vaikutuksia, jotka johtuvat ETA-sopimuksesta. Eduskunnalle 12 päivänä kesäkuuta 1992 annetussa hallituksen esityksessä Euroopan talousalueen perustamiseen liittyvien sopimusten eräiden määräysten hyväksymisestä (HE 95/1992 vp) on selvitetty tarkemmin mainittua asiaa. Eduskunnalle on lisäksi 4 päivänä syyskuuta 1992 annettu hallituksen esitys laiksi perhe-eläkelain muuttamista (HE 125/1992 vp), jossa ehdotetaan perhe-eläkelain 1 §:n muuttamista. Tämä on otettava huomioon nyt annettavaa hallituksen esitystä käsiteltäessä.

3. Esityksen taloudelliset vaikutukset

Alla olevassa arvioissa on otettu huomioon kustannukset niistä sopimusmaissa asuvista eläkkeensaajista, jotka ovat asuneet Suomessa 16 vuotta täytettyään, sekä Suomeen muuttaneista ja paluumuuttajista, joiden eläke alkaa vuonna 1993 tai myöhemmin.

Arvio eläkkeensaajien lukumääristä:

Vuosi	Suomesta muuttaneet muissa sopimusmaissa asuvat eläkeläiset	Suomeen muuttaneet ja paluumuuttajat, joiden eläke alkaa 1993 tai myöhemmin
1993	25 000	1 500
2000	32 000	12 000
2010	45 000	27 000
2020	55 000	45 000
2030	65 000	55 000

Suomesta muuttaneista muissa sopimusmaissa asuvista eläkkeensaajista noin 90 % asuu Ruotsissa, noin 5 % muissa pohjoismaissa ja loput 5 % muissa sopimusmaissa. Eläkkeellä olevia muista pohjoismaista muuttaneita hen-

kilöitä asuu Suomessa nykyisin noin 10 000. Lisäosaa saavia on noin 7 000.

Pääosa kustannuksista aiheutuu ETA-sopimuksen voimaantulomääräysten vaikutuksesta. Ennen sopimuksen voimaantuloa ETA-maissa asuvien Suomessa kertyneet vakuutusajat otetaan huomioon kansaneläkkeeseen oikeuttavina. Toisaalta kansaneläkemeno pienenee sen johdosta, että Suomeen muuttaneiden henkilöiden ja paluumuuttajien eläkkeitä pienentää ulkomailloaika sopimuksen tultua voimaan. Muutos koskee sopimuksen voimaantulon jälkeen myönnettäviä eläkkeitä.

Kustannukset (milj. mk) vuoden 1992 tasolla.

Vuosi	Suomesta muuttaneet muissa sopimusmaissa asuvat eläkeläiset	Suomeen muuttaneet ja paluumuuttajat		
		1993 tai sen jälkeen alka- vat eläkkeet	Suojat	Ennen vuotta 1993 myönnetty eläkkeet (Pohj. maista muuttaneet)
1993	+165	— 5	+ 2	—40
2000	+200	— 40	+15	—30
2010	+270	— 95	+ 5	—15
2020	+350	—160	—	— 5
2030	+400	—200	—	—

Kokonaisvaikutus, kun otetaan huomioon lisäkustannukset ja säästöt:

vuosi	kokonaisvaikutus milj. mk
1993	120
2000	145
2010	165
2020	185
2030	200

Ehdotetut muutokset eivät aiheuta mainittavia muutoksia työttömyysturvamenoihin nykyiseen tilanteeseen verrattuna, koska lähes vas-

Ehdotetuilla suojasäännöksillä turvataan eräin edellytyksin nykyisen tasoinen kansaneläke Suomen kansalaisille ja henkilöille, jotka ovat asuneet Suomessa viisi vuotta välittömästi ennen sopimuksen voimaantuloa. Lisäksi edellytetään, että eläke alkaa viiden vuoden kuluessa sopimuksen voimaantulosta. Suojattavia eläkkeitä alkaa vuosittain arviolta noin 300. Enimmillään suojien lukumäärä olisi viiden vuoden kuluttua sopimuksen voimaantulosta, arviolta noin 2 000 eläkettä.

taavanlainen menettely on voimassa kahdenvälisillä kansainvälisillä sopimuksilla siirryttäessä sopimusmaasta Suomeen.

ETA-sopimuksesta johtuvat muutokset kansaneläkejärjestelmään on otettu huomioon valtion talousarvioesityksessä vuodelle 1993.

4. Asian valmistelu

Ehdotus on valmisteltu virkatyönä. Sen valmisteluun ovat osallistuneet kansaneläkelaitos ja eläketurvakeskus sekä eräät eläkeasiantuntijat keskeisistä työmarkkinajärjestöistä.

YKSITYISKOHTAISET PERUSTELUT

1. Lakiehdotusten perustelut

1.1. Kansaneläkelaki

23 §. Pykälän 1 momentissa säädettäisiin vastaavasti kuin nykyisessä laissa, että eläke

voidaan myöntää vain Suomessa asuvalle henkilölle. Nykyisestä poiketen myös Suomen kansalaiselta edellytettäisiin tiettyä Suomessa asutua aikaa. Ehdotuksen mukaan Suomen kansalainen voisi saada eläkkeen asuttuaan Suomessa 16 vuotta täytettyään yhteensä kolmen

vuoden ajan. Asumisen ei tarvitsisi olla yhdenjaksoista. Jos kolmen vuoden aika koostuu useammasta jaksosta, eläkeoikeus syntyisi, jos jaksojen yhteen laskettu pituus on vähintään kolme vuotta. Muut kuin Suomen kansalaiset saisivat eläkkeen kuten nykyisin, jos he ovat asuneet Suomessa viimeiset viisi vuotta ennen eläkkeen alkamista. Aika laskettaisiin kuitenkin vasta 16 vuoden iän täyttämisen jälkeen.

Pakolaisia koskevaa lain 1 d §:n säännöstä ei ehdoteta muutettavaksi. Koska pakolaiset rinnastetaan Suomen kansalaisiin, heidän on asuttava Suomessa kolme vuotta ennen kuin eläke voidaan myöntää.

Suomessa asumisaikana pidettäisiin kuten nykyisin aikaa, jolloin henkilö tosiasiallisesti oleskelee ulkomailla, mutta hänen katsotaan lain 1 a—1 c §:n mukaan asuvan Suomessa.

Hautausavustusta koskevasta asumisaikavaatimuksesta säädettäisiin lain 33 §:ssä.

Toiseen momenttiin sisällytettäisiin nuorena työkyvyttömäksi tulevien henkilöiden eläkkeen saamista koskeva erityismääräys. Jos nuoriin työkyvyttömiin sovellettaisiin 1 momentissa tarkoitettua asumisaikaa koskevaa vaatimusta, eläke voitaisiin myöntää aikaisintaan nuoren täytettyä 19 tai 21 vuotta. Tämän vuoksi ehdotetaan, että Suomessa alle 21-vuotiaana työkyvyttömäksi tulleen henkilölle eläke myönnettäisiin ilman kolmen tai viiden vuoden asumisaikavaatimusta. Eläkkeen saisivat luonnollisesti jo 16-vuotiaana ne, jotka ovat tulleet työkyvyttömiksi ennen sanottua ikää. Säännöksen soveltaminen edellyttää työkyvyttömyyden alkamista alle 21-vuotiaana, sen sijaan eläkkeen alkamisaika voi olla myöhäisempi.

23 a §. Pykälästä ehdotetaan poistettavaksi säännös, jonka mukaan ulkomailla asuvalle Suomen kansalaiselle voidaan säännöksessä esitettyin poikkeuksellisin edellytyksin myöntää vanhuuseläke. Säännöksen merkitys on jäänyt hyvin vähäiseksi. Sen perusteella maksetaan eläkettä noin 20 henkilölle.

Pykälään ehdotetaan otettavaksi säännös pienimmästä myönnettävästä kansaneläkkeestä. Vastaavaa säännöstä ei voimassa olevassa laissa ole, koska eläke on aina vähintään pohjaosan suuruinen. Kun ehdotuksen mukaan eläke myönnetään Suomessa asutuun aikaan suhteutettuna ja se on EY-asetuksen (ETY) 1408/71 mukaan myönnettävä jo yhden vuoden Suomessa asumisen tai työskentelyn perusteella, voisi eläkkeen määrä olla pienempi kuin sen maksamisesta aiheutuvat kustannukset. Hallin-

nollisista syistä ei ole tarkoituksenmukaista maksaa tällaisia pieniä eläkkeitä.

Ehdotuksen mukaan pienin myönnettävä eläke olisi lain indeksin tasossa (KEL-indeksi 1981) 30 markkaa kuukaudessa, mikä on vuoden 1992 kansaneläkeindeksin mukaisena 58 markkaa. Määrä on sama kuin pienimmän myönnettävän rintamasotilaseläkkeen määrä. Pienintä maksettavaa määrää laskettaessa otettaisiin huomioon kansaneläkelain mukaisten etuuksien eli pohjaosan, lisäosan, eläkkeensaajien hoitotuen, puolisolisan ja lapsikorotuksen yhteismäärä.

25 §. Pykälän 3 momenttiin ehdotetaan siirrettäväksi kansaneläkeasetuksen 67 a §:n säännös, jonka mukaan ulkomailla asuvalle eläkkeen lisäosa maksetaan toisen kuntaryhmän mukaisena.

25 b §. Pykälään sisältyisi säännös kansaneläkkeen pohjaosan ja lisäosan suhteuttamisesta hakijan Suomessa asumaan aikaan. Pykälän 1 ja 2 momentin mukaan vanhuuseläkkeen pohjaosa ja lisäosa maksettaisiin asumisaikaan suhteuttamattomana henkilölle, joka on asunut Suomessa 16 ja 65 ikävuoden saavuttamisen välisenä aikana yhteensä vähintään 40 vuoden ajan. Pohjaosa ja lisäosa voitaisiin myöntää täytenä, vaikka vanhuuseläkkeen hakija olisi asunut ulkomailla enintään noin viidesosan huomioon otettavasta ajasta.

Työkyvyttömyyseläke, yksilöllinen varhaiseläke, varhennettu vanhuuseläke ja työttömyyseläke myönnettäisiin asumisaikaan suhteuttamatta henkilölle, joka on asunut Suomessa 80 % 16 vuoden iän saavuttamisen ja eläkkeen alkamisen välisestä ajasta. Laskutapa johtaa lähes samaan lopputulokseen kuin vanhuuseläkkeen 40 vuoden asumisaikavaatimus. Näitäkään eläkkeitä ei lyhytaikainen Suomesta poissaolo pienentäisi.

Työkyvyttömyyseläke myönnettäisiin suhteuttamatta myös sellaiselle henkilölle, joka on 21 vuotta nuorempana tullut Suomessa asuaan työkyvyttömäksi.

Pykälän 3 ja 4 momentissa ovat säännökset pohjaosan ja lisäosan suhteuttamisesta, jos 2 momentin asumisajalle asetetut edellytykset eivät täyty.

Suhteutuskerroin vanhuuseläkkeen laskemista varten saadaan jakamalla 16 ja 65 vuoden iän saavuttamisen välisenä aikana Suomessa asuttu aika 40 vuodella. Työkyvyttömyyseläkkeen, yksilöllisen varhaiseläkkeen, varhennetun vanhuuseläkkeen ja työttömyyseläkkeen suh-

teutuskerroin lasketaan jakamalla 16 vuoden iän saavuttamisen ja eläkkeen alkamisen välillä Suomessa asuttu aika luvulla, joka on 80 % koko 16 vuoden iän ja eläkkeen alkamisen välisestä ajasta.

Suhteutettu pohjaosa laskettaisiin kertomalla pohjaosan määrä suhteutuskertoimella. Lisäosaa laskettaessa kerrottaisiin täyden lisäosan määrä suhteutuskertoimella ja lain 26 §:n 1 momentissa tarkoitettu muiden eläketulojen vaikutus lisäosan määrään otettaisiin huomioon suhteuttamisen jälkeen.

Pykälän 1 momentin mukaan asumisaikojä laskettaessa ei otettaisi huomioon aikaa, jolloin henkilö oli 16 vuotta nuorempi tai 65 vuotta vanhempi taikka sai ulkomailta maksettavaa eläkettä. Suomen työeläkkeen saaminen ei sen sijaan vaikuta asumisajan laskemiseen.

Kun maksussa oleva eläke muutetaan toisenlajiseksi eläkkeeksi taikka määräaikaiselle eläkkeelle myönnetään välitön jatko, uusi eläke maksettaisiin 5 momentin mukaan samoin suhteutettuna kuin entinen eläke oli. Sen sijaan jos henkilö on aikaisemmin saanut kansaneläkettä, joka on lakannut, ja hän hakee myöhemmin uutta kansaneläkettä, uuden eläkkeen määrää laskettaessa asumisajaksi lasketaan kuitenkin myös aikaisemman eläkkeen saamisajat.

26 §. Pykälän 5 momenttia ehdotetaan muutettavaksi siten, että ulkomailta maksettavaa omaan vakuutukseen perustuvaa eläkettä ei luettaisi tuloksi lisäosaa määrättäessä. Ulkomailloin vaikutus otetaan huomioon suhteutettaessa eläke 25 b §:n mukaisesti. Sen sijaan kansaneläkkeen lisäosaan vaikuttaisi edelleen toisesta maasta maksettu perhe- tai huoltoeläke.

30 b §. Uudessa pykälässä on säännös siitä, että eläkkeensaajien hoitotuki ja puolisolisä suhteutetaan Suomessa asuttuun aikaan kuten pohjaosa. Lapsikorotuksen määrään ulkomailloin asuminen ei vaikuta.

33 §. Pykälä koskee hautausavustusta. Siihen ehdotetaan lakitekniisiä muutoksia niin, että kaikki etuuden saamista koskevat säännökset koottaisiin 1 ja 2 momenttiin, etuuden määrää koskevat säännökset 3 momenttiin, etuuden nostajaa koskevat säännökset 4 momenttiin ja hakuaikaa koskeva säännös 5 momenttiin.

Toiseen momenttiin siirrettäisiin Suomessa asumisaikaa koskevat edellytykset lain 23 §:stä. Samalla Suomen kansalaiselle säädettäisiin sama kolmen vuoden asumisaikaa koskeva edellytys kuin kansaneläkkeeseen. Koska hautaus-

avustus maksetaan myös 16 vuotta nuorempa- na kuolleiden henkilöiden jälkeen, otetaan asu- misaikaa laskettaessa huomioon myös alle 16- vuotiaana Suomessa asutut ajat. Hautausavus- tus voitaisiin 2 momentin mukaan myöntää 16 vuotta nuorempana kuolleen lapsen jälkeen myös silloin, kun lapsen huoltaja on asunut Suomessa lapselta vaadittavan asumisajan.

Pykälän 3 momentissa ovat hautausavustuk- sen määrää koskevat säännökset. Sen määrään vaikuttaisi maksettu kansaneläke kuten ny- kyisinkin. Lisäksi ehdotetaan, että hautaus- avustusta vähennetään vastaavasti toisen maan maksaman eläkkeen perusteella. Vähennettäviä ulkomaan eläkkeitä olisivat sekä kansaneläk- keeseen verrattavat eläkkeet että työeläkkeet. Suomen työeläke ei kuitenkaan vähentäisi hau- tausavustusta.

Voimaantulosäännös. Laki on tarkoitettu tu- lemaan voimaan samasta ajankohdasta kuin Euroopan talousaluetta koskeva sopimus. Sen voimaantulosta säädetään erillisellä asetuk- sella.

Ennen lain voimaantuloa myönnetty eläke maksettaisiin entisen suuruisena. Samoin men- neteltäisiin, kun maksettavana olevaan eläkkeeseen myönnetään uusia eläkkeen osia tai lisiä taikka kun eläkkeeseen myönnetään suorana jatkona toisenlajinen kansaneläke. Lisäosaa laskettaessa otettaisiin tulona huomioon myös ulkomailta maksettavat eläkkeet aikaisemman lain mukaisesti. Eläkkeensaaja voisi kuitenkin hakemuksesta saada eläkkeen muutettua uuden lain mukaiseksi.

Eläkeikää lähestyvien henkilöiden pitää voi- da ennakoida tulevan eläkkeensä suuruus. Tä- män vuoksi ehdotetaan, että ne henkilöt, joiden eläke alkaa viiden vuoden kuluessa lain voi- maantulosta ja jotka lain voimaan tullessa täyttävät nykyisen lain mukaiset asumisaikaeh- dot, voivat eläkkeelle jäädessään valita uuden tai vanhan lain mukaisen eläkkeen. Edellytyk- senä on, että he asuvat lain voimaan tullessa Suomessa ja jos he ovat ulkomaan kansalaisia, että he ovat asuneet täällä viiden vuoden ajan. Edellytyksenä on lisäksi, että he lain voimaant- ulon ja eläkkeen alkamisen välisen ajan asuvat Suomessa.

Muutettavaksi ehdotetun 23 a §:n voimaan tullessa voimassa olevan säännöksen perusteel- la ulkomaille myönnettyjen vanhuuseläkkeiden maksamista jatkettaisiin entisen säännöksen mukaisesti.

1.2 Perhe-eläkelaki

1 §. Pykälän 1 momenttiin on lisätty vaatimus siitä, että edunjättäjän tulee asua kuollessaan Suomessa. Perhe-eläkkeen myöntämisen edellytyksenä olisi siten, että edunsaaja asuu eläkettä myönnettäessä Suomessa ja että lisäksi edunjättäjä asui Suomessa kuollessaan.

4 §. Pykälässä ovat ulkomailta Suomeen muuttaneiden henkilöiden eläkeoikeuteen vaikuttavat Suomessa asumista koskevat edellytykset. Asumista koskevat edellytykset vastaisivat ehdotettua kansaneläkelain muutosta. Koko ikänsä Suomessa asuneiden henkilöiden eläkeoikeuteen muutokset eivät vaikuttaisi.

Aikaisemmin ulkomailta asuneen edunjättäjän oli tullut asua Suomessa 16 vuoden iän saavutettuaan vähintään kolmen vuoden ajan, jos hän on Suomen kansalainen, tai välittömästi ennen kuolemaansa yhdenjaksoisesti vähintään viisi vuotta, jos hän ei ollut Suomen kansalainen.

Suomeen muuttaneelle leskelle asetettaisiin vastaavat asumisaikaa koskevat edellytykset kuin edunjättäjälle. Siten hänen on tullut asua Suomessa 16 vuoden iän saavutettuaan yhteensä vähintään kolmen vuoden ajan, jos hän on Suomen kansalainen, tai välittömästi ennen edunjättäjän kuolemaa yhdenjaksoisesti vähintään viisi vuotta, jos hän ei ole Suomen kansalainen. Jos Suomen kansalainen asui edunjättäjän kuollessa ulkomailta, edellytyksenä olisi lisäksi, että hän muuttaa Suomeen viimeistään vuoden kuluessa edunjättäjän kuolemasta.

Lapseneläkkeen saamiseksi ei ole asetettu asumisaikaa koskevia vaatimuksia. Lapselta vaaditaan vain, että hän asuu Suomessa edunjättäjän kuollessa tai on muuttanut Suomeen vuoden kuluessa edunjättäjän kuolemasta.

15 a §. Pykälän 5 momenttiin on sisällytetty säännös ulkomailta asuvan eläkkeensaajan lisäosan kuntaryhmästä. Nykyisin säännös on kansaneläkeasetuksen 67 §:ssä, jota perhe-eläkeasetuksen 3 §:n mukaan sovelletaan perhe-eläkkeisiin.

Pykälän 8 momenttiin on ehdotettu pienintä myönnettävää leskeneläkettä koskeva säännös. Säännös vastaa kansaneläkelakiin ehdotettua muutosta.

15 b §. Kun leskeneläkkeen määrä ehdotetaan suhteutettavaksi edunjättäjän Suomessa asumaan aikaan, leskeneläkkeen lisäosaan vaikuttavana tulona ei enää otettaisi huomioon

muusta maasta saatua saman edunjättäjän jälkeeseen maksettavaa perhe-eläkettä. Muutos estäisi sen, että ulkomailtaolo vähentäisi eläkettä kahdella tavalla.

Pykälästä ehdotetaan kumottavaksi 7 momentti, jossa on pienintä myönnettävää lisäosaa koskeva säännös, koska siitä ehdotetaan säädettäväksi 15 a §:ssä.

15 g §. Uuteen pykälään ehdotetaan otettavaksi leskeneläkkeen suhteuttamista asumisaikaan koskeva säännös vastaavasti kuin kansaneläkelakiin on ehdotettu. Lapseneläkkeen määrää ei ehdoteta sidottavaksi Suomessa asuttuun aikaan.

Ehdotuksen mukaan leskeneläkkeen määrä riippuisi edunjättäjän Suomessa asumasta ajasta. Vasta kun edunjättäjä olisi asunut ulkomailta enemmän kuin 1/5 huomioon otettavasta ajasta, eläkkeen määrää alennettaisiin suhteuttamalla se Suomessa asuttuun aikaan. Lesken oma ulkomailta olo ei vaikuttaisi eläkkeen määrään.

Suhteuttaminen tapahtuisi samoin kuin vanhuuseläkkeessä, jos edunjättäjä oli kuollessaan täyttänyt 65 vuotta. Muussa tapauksessa käytettäisiin samaa suhteuttamiskerrointa kuin työkyvyttömyyseläkkeessä.

Suomeen asumisaika laskettaisiin samojen periaatteiden mukaan kuin kansaneläkkeessä. Siten asumisaikojen laskentaan ei otettaisi huomioon aikaa, jolloin edunjättäjä ei ollut täyttänyt 16 vuotta tai oli täyttänyt 65 vuotta. Sen sijaan leskeneläkettä määrättäessä otettaisiin huomioon aika, jona edunjättäjä oli saanut kansaneläketta.

29 §. Pykälän 2 momentin mukaan pienintä myönnettävää eläkettä koskevaa määräästä ja leskeneläkkeen suhteuttamista koskevaa säännöstä sovellettaisiin myös niissä tapauksissa, joissa edunjättäjä on kuollut 1 päivänä heinäkuuta 1990 tai sen jälkeen.

37 §. Suomessa asuvalle myönnetty perhe-eläke maksetaan ulkomaille muuttaneelle edunsaajalle myös vuotta pitimmältä ajalta ulkomaille muutosta, jos eläkkeensaaja oli ennen eläkkeen alkamista asunut Suomessa 10 vuotta. Jotta alle 10-vuotiaalle lapselle myönnetty eläke voitaisiin maksaa ulkomaille myös vuotta pitimmältä ajalta, ehdotetaan säännöstä muutettavaksi niin, että lapseneläke maksetaan ulkomaille, jos huoltaja täyttää asumisaikaa koskevat vaatimukset, vaikka huoltaja ei saa eläkettä.

Voimaantulosäännös. Laki on tarkoitettu tu-

lemaan voimaan samasta ajankohdasta kuin ETA-sopimus.

Ennen lain voimaantuloa alkanee leskeneläkkeet ehdotetaan maksettaviksi entisen suuruisina samalla tavoin kuin kansaneläkkeetkin. Leskeneläke muutettaisiin uuden lain mukaiseksi vain lesken hakemuksesta. Jos eläkettä ei ole muutettu uuden lain mukaiseksi, myös myöhemmin eläkkeeseen myönnettävät osat määräytyvät vanhan lain mukaisesti. Säännös koskee myös niitä tilanteita, joissa ennen ehdotetun lain voimaantuloa alkanut leskeneläke välillä esimerkiksi tulojen muutoksen vuoksi on lakannut ja maksaminen alkaa uudelleen lain voimaantulon jälkeen.

Vastaavasti kuin kansaneläkkeessä voitaisiin ehdotuksen mukaan viiden vuoden kuluessa alkavat eläkkeet myöntää vanhan lain mukaisina, jos edunjättäjä ja edunsaaja lain voimaan tullessa täyttivät vanhan lain mukaiset asumisaikahdot.

Pienimmän myönnettävän eläkkeen määrää koskevaa säännöstä on ehdotettu muutettavaksi. Jos leski saa eläkettä lain voimaan tullessa, alettaisiin uutta pienimmän maksettavan eläkkeen määrää soveltaa vasta silloin, kun eläkettä muusta syystä tarkistetaan ensimmäistä kertaa lain voimaantulon jälkeen.

1.3. Vammaistukilaki

8 §. Vammaistukilakia ehdotetaan muutettavaksi siten, että etuutta ei enää maksettaisi ulkomaille. Esitetty muutos liittyy EY-asetukseen (ETY) 1408/71 kesällä 1992 voimaan tulleeseen muutokseen. Sen mukaan vammaisetuutta, joka ei määräydy maksettujen maksujen mukaan, ei tarvitse maksaa toiseen jäsenmaahan. Toisaalta jäsenmaan kansalaisilla tulisi olla oikeus asuinmaansa järjestelmän mukaiseen vammaiseteuteen.

Jos vammaistuen saaja on muuttanut ulkomaille ennen lain voimaantuloa, vammaistuen maksamista jatkettaisiin voimaantulosäännöksen mukaan entisen lain mukaisesti.

Laki on tarkoitettu tulemaan voimaan samasta ajankohdasta kuin ETA-sopimus.

1.4. Laki lapsen hoitotuesta

2 a §. Lakiin ehdotetaan lisättäväksi säännös siitä, että etuuden määrästä voidaan vähentää

vieraan valtion samalta ajalta samalle lapselle maksama vastaava etuus. Tarkoituksena on estää kaksinkertaisen etuuden saaminen.

Voimaantulosäännöksen mukaan ennen lain voimaantuloa maksettavana olevaa etuutta ei kuitenkaan pienennetä jo maksettavana olevan ulkomaisen etuuden vuoksi.

Laki on tarkoitettu tulemaan voimaan samasta ajankohdasta kuin ETA-sopimus.

1.5. Rintamasotilaseläkelaki

1 §. Ehdotuksen mukaan ylimääräinen rintamalisä myönnettäisiin vain Suomessa asuvan eläkkeensaajan kansaneläkkeen lisänä.

9 a §. Pykälän 2 momenttia ehdotetaan muutettavaksi siten, että ylimääräinen rintamalisä määräytyy sen suuruudesta lisäosasta, jota maksettaisiin, jos ulkomailta maksettava työeläke otettaisiin tulona huomioon.

Jos kansaneläkkeen lisäosa on suhteutettu eläkkeensaajan Suomessa asumaan aikaan, ylimääräinen rintamalisä laskettaisiin 3 momentin mukaan kuitenkin suhteuttamattomasta lisäosasta.

9 b §. Ylimääräinen rintamalisä myönnetään nykyisin hakemuksetta kansaneläkkeen lisäosan ja rintamalisän saajalle. Kun ulkomaan eläke ehdotuksen mukaan vaikuttaa ylimääräisen rintamalisän määrään, mutta ei lisäosan määrään, ylimääräistä rintamalisää ei enää voida myöntää ilman hakemusta. Hakemisesta säädetään rintamasotilaseläkelain 17 §:n 1 momentissa.

Pykälän mukaan ylimääräinen rintamalisä tarkistettaisiin kuten nykyisin samalla kun lisäosan määrä tarkistetaan. Ylimääräinen rintamalisä tarkistettaisiin myös, kun ulkomailta maksettavan eläkkeen määrässä tapahtuu muu muutos kuin indeksikorotus.

Voimaantulosäännös. Jos rintamalisä on ennen ehdotetun lain voimaantuloa myönnetty ulkomailta asuvalle Suomen kansalaiselle, maksamista jatketaan edelleen lain voimaantulon jälkeen.

Laki on tarkoitettu tulemaan voimaan samasta ajankohdasta kuin ETA-sopimus.

1.6. Sairausvakuutuslaki

1 §. Pykälästä ehdotetaan poistettavaksi maininta puolisoista ja lapsesta. Ne korvattaisiin

perheenjäsenen käsitteellä. Perheenjäsenen käsitettä tarvitaan hallinnollisesti, kun ratkaistaan, ketkä kuuluvat Suomen sairaanhoitokorvausten piiriin ETA-maiden välisessä kustannusten jaossa. Perheenjäsenen on määriteltävä myös sen takia, että näihin henkilöihin yleensä sovellettaisiin EY-asetusta (ETY) N:o 1408/71 sairaanhoitoetuksien osalta ja että he saisivat sairaanhoidon oleskellessaan muissa ETA-maissa. Pelkästään perheenjäsenenä henkilö ei saa oikeutta sairausvakuutuslain mukaiseen etuuteen. Etuuden saajat ovat edelleenkin ne, jotka asianomaisessa säädöksessä on edunsaajiksi määritetty.

Asumiskäsitteen yhteydessä perheenjäsenenä pidetään puolisoa, 18 vuotta nuorempaa omaa lasta, puolison lasta tai jommankumman otto-lasta. Tarkoituksenmukaista on myös, että perheenjäsenenä pidettäisiin 25 vuotta nuorempaa opiskelevaa lasta.

Voimaantulosäännös. Laki on tarkoitettu tulemaan voimaan samasta ajankohdasta kuin ETA-sopimus. Koska sellaisten ulkomailla olevien, Suomessa vakuutettujen henkilöiden, 18—19-vuotiaat lapset, jotka eivät opiskele, eivät olisi enää Suomessa vakuutettuja, on tarpeellista säilyttää heidät kahden vuoden siirtymäsäännöksellä Suomen lainsäädännön piirissä.

1.7. Työntekijäin eläkelaki

Työntekijäin eläkelain 8 c §:ää ehdotetaan muutettavaksi siten, että eläkesovituksessa voidaan ottaa huomioon myös lesken ulkomailta saamat eläkkeet ja niitä vastaava ansio.

Voimaantulosäännös. Laki on tarkoitettu tulemaan voimaan samasta ajankohdasta kuin ETA-sopimus.

1.8. Työttömyysturvalaki

16 § *Oikeus ansioon suhteutettuun päivärahaan.* Pykälään ehdotetaan otettavaksi uusi 8 momentti. Sen mukaan henkilön haettua työtä sopimusmaasta ja oltua periaatteessa Suomesta maksetulla ansioon suhteutetulla päivärahalta

kolme kuukautta niin hänen palatessaan takaisin Suomeen yli kolmen kuukauden kuluttua, hänelle ei aleta maksaa ansioon suhteutettua päivärahaa ennen kuin hän on ollut työssä tai koulutuksessa neljä viikkoa.

29 § *Oikeus saada eräitä tietoja.* Pykälään ehdotetaan lisättäväksi uusi 5 momentti, jonka mukaan työnantaja sekä valtion, kunnan tai muun julkisoikeudellisen yhteisön viranomaisen, vakuutus- ja eläkelaitos, eläkesäätiö, eläketurvakeskus sekä työttömyyskassa ovat velvolliset antamaan sosiaali- ja terveysministeriölle ja kansaneläkelaitokselle maksutta kansainvälisistä sopimuksista aiheutuvien velvoitteiden täyttämistä varten tarvittavat tiedot.

Voimaantulosäännös. Laki on tarkoitettu tulemaan voimaan samasta ajankohdasta kuin ETA-sopimus.

2. Voimaantulo

Lait ehdotetaan tuleviksi voimaan samasta ajankohdasta kuin ETA-sopimus, joka on tarkoitettu tulevaksi voimaan vuoden 1993 alusta. Lakien voimaantuloajankohdasta ehdotetaan säädettäväksi erikseen asetuksella.

3. Säättämisjärjestys

Ehdotukset kansaneläkelain ja perhe-eläkelain muuttamisesta heikentävät vastaisuudessa niiden henkilöiden nykytasoista oikeutta vähimmäiseläketurvaan, jotka asuvat ulkomailla enemmän kuin 9 vuotta laskettaessa aikaa 16 ikävuodesta eläkkeen alkamiseen. Eläketurvan piiriin eivät enää pääse sellaisetkaan henkilöt, jotka muuttavat Suomeen ensimmäistä kertaa vasta vanhuuseläkeikässä. Koska kysymys on ETA-sopimukseen liittyvästä muutosehdotuksesta ja siten välillisesti valtiosopimukseen sisältyvien määräysten hyväksymisestä, lait voidaan käsitellä ilman valtiopäiväjärjestyksen 66 §:ssä tarkoitettua lepäämäänjättämismahdollisuutta.

Edellä olevan perusteella annetaan Eduskunnan hyväksyttäväksi seuraavat lakiehdotukset:

1.

Laki**kansaneläkelain muuttamisesta**

Eduskunnan päätöksen mukaisesti

muutetaan 8 päivänä kesäkuuta 1956 annetun kansaneläkelain (347/56) 23 ja 23 a §, 25 §:n 3 momentti, 26 §:n 5 momentti ja 33 §,

sellaisina kuin ne ovat, 23 § 9 päivänä helmikuuta 1990 annetussa laissa (105/90), 23 a § 23 päivänä joulukuuta 1988 annetussa laissa (1217/88), 25 §:n 3 momentti 5 päivänä helmikuuta 1982 annetussa laissa (103/82), 26 §:n 5 momentti 12 päivänä heinäkuuta 1985 annetussa laissa (594/85) ja 33 § muutettuna 30 päivänä joulukuuta 1965 annetulla lailla (705/65) sekä mainituilla 5 päivänä helmikuuta 1982 ja 9 päivänä helmikuuta 1990 annetuilla laeilla, sekä

lisätään lakiin siitä 26 päivänä heinäkuuta 1985 annetulla lailla (670/85) kumotun 25 b §:n tilalle uusi 25 b § ja mainitulla 5 päivänä helmikuuta 1982 annetulla lailla kumotun 30 b §:n tilalle uusi 30 b § seuraavasti:

23 §

Suomessa asuvalla Suomen kansalaisella on oikeus tämän lain mukaiseen eläkkeeseen, jos hän on 16 vuotta täytettyään asunut Suomessa vähintään kolmen vuoden ajan. Vakuutetulla, joka ei ole Suomen kansalainen, on oikeus tämän lain mukaiseen eläkkeeseen, jos hän on 16 vuotta täytettyään välittömästi ennen eläkkeen alkamista asunut Suomessa yhdenjaksoisesti vähintään viisi vuotta.

Vakuutetulla on kuitenkin 1 momentissa säädetyn kolmen tai viiden vuoden asumisvaatimuksen estämättä oikeus eläkkeeseen, jos hänen työkyvyttömyytensä alkaa hänen asuessaan Suomessa ja ennen kuin on kulunut viisi vuotta siitä, kun hän on täyttänyt 16 vuotta.

23 a §

Kansaneläkettä ei myönnetä, jos sen määrä kuukaudessa olisi pienempi kuin 30 markkaa.

25 §

Lisäosa myönnetään sen kuntaryhmän mukaisena, johon se kunta kuuluu, jossa vakuutettu asuu lisäosan alkamisajankohtana. Ulkomailla asuvalle lisäosa maksetaan toisen kuntaryhmän mukaisena.

25 b §

Jos eläkkeen hakija on asunut Suomessa 16 vuoden iän saavuttamisen ja eläkkeen alkamisen välisenä aikana vähemmän kuin 40 vuotta, eläkkeen määrä suhteutetaan hänen Suomessa asumaansa aikaan siten kuin jäljempänä säädetään. Eläkkeen määrää suhteutettaessa aika-

määrät pyöristetään alaspäin lähimpään täyteen kuukauteen. Laskettaessa aikaa, jonka vakuutettu on asunut Suomessa, ei oteta huomioon aikaa, jona vakuutettu:

1) ei ollut täyttänyt 16 vuotta;

2) oli täyttänyt 65 vuotta; tai

3) on saanut vieraasta valtiosta kansaneläkettä vastaavaa eläkettä taikka 26 §:n 1 momentissa tarkoitettua tai siinä lueteltuihin rinnastettavaa muuta jatkuvaa etuutta kuin perhe-tai huoltoeläkettä.

Vanhuuseläkettä ei suhteuteta vakuutetun Suomessa asumaan aikaan, jos vakuutettu on asunut Suomessa 16 vuotta täytettyään mutta ennen eläkkeen alkamista yhteensä vähintään 40 vuotta. Työkyvyttömyyseläkettä, työttömyyseläkettä ja varhennettua vanhuuseläkettä ei suhteuteta vakuutetun Suomessa asumaan aikaan, jos hän on asunut Suomessa vähintään 80 prosenttia 16 vuoden iän saavuttamisen ja eläkkeen alkamisen välisestä ajasta. Työkyvyttömyyseläkettä ei suhteuteta vakuutetun Suomessa asumaan aikaan myöskään 23 §:n 2 momentissa tarkoitetuissa tapauksissa.

Jos vanhuuseläkkeen hakija ei ole asunut Suomessa 40 vuotta, pohjaosa ja lisäosa suhteutetaan hänen Suomessa asumaansa aikaan siten, että pohjaosan ja erikseen täysimääräisen lisäosan määrä kerrotaan suhteutuskertoimella. Suhteutuskerronin saadaan jakamalla vakuutetun Suomessa asuma aika 40 vuodella.

Työkyvyttömyyseläkkeen, työttömyyseläkkeen ja varhennetun vanhuuseläkkeen pohjaosa ja lisäosa suhteutetaan vakuutetun Suomessa asumaan aikaan, jos hän on asunut Suomessa vähemmän kuin 80 prosenttia 16 vuoden iän saavuttamisen ja eläkkeen alkamisen välisestä

ajasta. Suhteutuskerroin saadaan tällöin jakamalla vakuutetun Suomessa asuma aika ajalla, joka on 80 prosenttia 16 vuoden iän saavuttamisen ja eläkkeen alkamisen välisestä ajasta.

Kun työttömyyseläke muutetaan työkyvyttömyyseläkkeeksi taikka työttömyys- tai työkyvyttömyyseläke vanhuuseläkkeeksi, uusi eläke maksetaan 1 ja 2 momentin estämättä samalla tavoin vakuutetun Suomessa asumaan aikaan suhteutettuna kuin entinen eläke.

26 §

Lisäosaa määrättäessä otetaan huomioon myös 1 momentissa tarkoitettuja perhe- tai huoltoeläkkeitä vastaava vieraasta valtiosta maksettava jatkuva etuus.

30 b §

Hoitotuki ja puolisolisa maksetaan samalla tavoin vakuutetun Suomessa asumaan aikaan suhteutettuna kuin vakuutetulle maksettava pohjaosa 25 b §:n mukaan. Lapsikorotuksen määrää ei suhteuteta Suomessa asuttuun aikaan.

33 §

Suomessa asuvan henkilön kuoltua suoritetaan hautausavustusta. Hautausavustus voidaan myöntää silloinkin, kun on todennäköistä, että henkilö on kuollut, vaikka selvitystä kuolemasta ei voida esittää.

Jos henkilö oli Suomen kansalainen, hautausavustuksen myöntämisen edellytyksenä on, että hän oli asunut Suomessa yhteensä vähintään kolmen vuoden ajan. Jollei hän ollut Suomen kansalainen, hänen edellytetään asuneen Suomessa välittömästi ennen kuolemaansa yhdenjaksoisesti vähintään viisi vuotta. Hautausavustus myönnetään myös, kun alle 16-vuotiaana kuolleen lapsen huoltaja oli asunut Suomessa kolmen vuoden ajan, jos lapsi oli Suomen kansalainen, ja viiden vuoden ajan, jos lapsi ei ollut Suomen kansalainen.

Hautausavustuksen määrä on 2 221 markkaa. Täysi hautausavustus maksetaan, jollei henkilö kuollessaan ollut kansaneläkkeensaaja eikä saanut myöskään 25 b §:n 1 momentin 3 kohdan mukaista eläkettä. Muussa tapauksessa hautausavustuksen määrästä vähennetään 1/12 jokaiselta kuukaudelta, jolta eläkettä on maksettu kuolemaa välittömästi edeltäneen vuoden aikana. Hautausavustukseen sovelletaan vas-

taavasti, mitä 88 §:n 2 momentissa säädetään eläkesuorituksen pyöristämisestä.

Hautausavustus maksetaan leskelle. Jollei henkilö ollut naimisissa tai jos hän asui puolisoaan erillään välien rikkoutumisen vuoksi, hautausavustus maksetaan kuolinpesälle. Kuolinpesän hoitajalla on oikeus hakea ja nostaa hautausavustus kuolinpesän puolesta. Jos hautausavustukseen oikeutettu puoliso on kuollut ennen avustuksen myöntämistä, hänen oikeutensa siirtyy ensiksi kuolleen puolison kuolinpesälle.

Hautausavustusta on haettava yhden vuoden kuluessa kuolinpäivästä siten kuin asetuksella säädetään. Muutoin oikeus sen saamiseen on menetetty.

Tämä laki tulee voimaan asetuksella säädettyäänä ajankohtana.

Ennen tämän lain voimaantuloa alkanut eläke muutetaan hakemuksesta tämän lain mukaiseksi. Jos eläkettä ei ole muutettu tämän lain mukaiseksi, myöhemmin myönnettävä lisäosa, hoitotuki ja puolisolisa määräytyy ilman 25 b ja 30 b §:n mukaista suhteuttamista aikaan, jonka vakuutettu on asunut Suomessa. Lisäosaa määrättäessä sovelletaan tällöin 26 §:n 5 momenttia sellaisena kuin se on voimassa tämän lain voimaantulussa. Edellä mainitulla tavalla menetellään myös, kun määrääjäksi myönnettyä eläkettä tai siihen maksettavaa lisää jatketaan taikka työttömyyseläke muutetaan työkyvyttömyyseläkkeeksi tai työttömyys- tai työkyvyttömyyseläke muutetaan vanhuuseläkkeeksi.

Jos 16 vuotta täyttänyt henkilö on Suomen kansalainen tai asunut välittömästi ennen tämän lain voimaantuloa viisi vuotta Suomessa ja asuu tämän lain voimaan tullessa Suomessa, hänellä on oikeus saada eläke tämän lain voimaan tullessa voimassa olevan 23 §:n mukaisin edellytyksin ja ilman 25 b ja 30 b §:n mukaista suhteuttamista aikaan, jonka vakuutettu on asunut Suomessa. Edellytyksenä kuitenkin on, että eläke alkaa ennen kuin viisi vuotta on kulunut tämän lain voimaantulosta ja vakuutettu asuu Suomessa tämän lain voimaantulosta eläkkeen alkamiseen saakka. Lisäosaa määrättäessä sovelletaan tällöin 26 §:n 5 momenttia sellaisena kuin se on voimassa tämän lain voimaan tullessa.

Tässä laissa säädetyt markkamäärät vastaavat kansaneläkeindeksin sitä pistelukua, jonka mukaan vuoden 1981 maaliskuussa maksetta-

vina olevien kansaneläkkeiden suuruus on laskettu.

Tämän lain voimaan tullessa voimassa olevan 23 a §:n perusteella myönnetyn eläkkeen maksamista jatketaan tämän lain voimaan tul-

lessa voimassa olevien säännösten mukaisena.

Ennen tämän lain voimaantuloa voidaan ryhtyä sen täytäntöönpanon edellyttämiin toimenpiteisiin.

2.

Laki

perhe-eläkelain muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti

kumotaan 17 päivänä tammikuuta 1969 annetun perhe-eläkelain (38/69) 15 b §:n 7 momentti, sellaisena kuin se on 9 päivänä helmikuuta 1990 annetussa laissa (104/90),

muutetaan 1 §:n 1 momentti, 4 §, 15 a §:n 5 momentti, 15 b §:n 3 momentin 10 ja 11 kohta, 29 §:n 3 momentti ja 37 §:n 1 momentti,

sellaisina kuin ne ovat, 1 §:n 1 momentti ja 4 § 23 päivänä joulukuuta 1988 annetussa laissa (1218/88), 15 a §:n 5 momentti ja 29 §:n 3 momentti 8 päivänä maaliskuuta 1991 annetussa laissa (472/91), 15 b §:n 3 momentin 10 ja 11 kohta 5 päivänä helmikuuta 1988 annetussa laissa (126/88) ja 37 §:n 1 momentti mainitussa 9 päivänä helmikuuta 1990 annetussa laissa, sekä

lisätään 15 a §:ään, sellaisena kuin se on muutettuna 5 päivänä helmikuuta 1982 annetulla lailla (105/82) sekä mainituilla 9 päivänä helmikuuta 1990 ja 8 päivänä maaliskuuta 1991 annetuilla laeilla, uusi 8 momentti, 15 b §:n 3 momenttiin, sellaisena kuin se on muutettuna mainituilla 5 päivänä helmikuuta 1982 ja 5 päivänä helmikuuta 1988 annetuilla laeilla sekä 18 päivänä tammikuuta 1985 ja 27 päivänä maaliskuuta 1991 annetuilla laeilla (54/85 ja 623/91), uusi 12 kohta ja lakiin uusi 15 g § seuraavasti:

1 §

Suomessa asuvan henkilön kuoltua myönnetään perhe-eläkkeenä leskeneläke ja lapseneläke sen mukaan kuin tässä laissa säädetään. Eläke myönnetään Suomessa asuvalle henkilölle.

4 §

Jos edunjättäjä oli Suomeen muuttanut henkilö, eläkkeen myöntämisen edellytyksenä on, että hän oli 16 vuotta täytettyään asunut Suomessa:

1) vähintään kolmen vuoden ajan, jos hän oli Suomen kansalainen; tai

2) välittömästi ennen kuolemaansa yhdenjaksoisesti vähintään viisi vuotta, jollei hän ollut Suomen kansalainen.

Suomeen muuttaneella henkilöllä on oikeus leskeneläkkeeseen, jos hän on 16 vuotta täytettyään asunut Suomessa:

1) vähintään kolmen vuoden ajan, jos hän on Suomen kansalainen, ja muuttanut Suomeen viimeistään vuoden kuluessa edunjättäjän kuolemasta; tai

2) ennen edunjättäjän kuolemaa yhdenjaksoisesti vähintään viisi vuotta, jollei hän ole Suomen kansalainen, ja asui Suomessa edunjättäjän kuollessa.

Suomeen muuttaneella henkilöllä on oikeus lapseneläkkeeseen, jos hän on:

1) asunut Suomessa edunjättäjän kuollessa; tai

2) muuttanut Suomeen vuoden kuluessa edunjättäjän kuolemasta.

15 a §

Lisäosa myönnetään sen kuntaryhmän mukaisena, johon se kunta kuuluu, jossa leski asuu lisäosan alkamisajankohtana. Ulkomailla asuvalle lisäosa maksetaan toisen kuntaryhmän mukaisena.

Leskeneläkkeen pohjaosaa ja lisäosaa ei myönnetä, jos niiden yhteismäärä olisi pienempi kuin 30 markkaa kuukaudessa.

15 b §

Vuosituloksi ei kuitenkaan lueta:

10) lasten, vanhusten ja vammaisten kotihoidon tukea;

11) vammaistukilain (124/88) mukaista vammaistukea; eikä

12) ulkomailla maksettavaa, saman edunjättäjän jälkeen myönnettyä perhe-eläkettä.

15 g §

Leskeneläke myönnetään edunjättäjän Suomessa asumaan aikaan suhteuttamatta, jos:

1) edunjättäjä, joka oli kuollessaan täyttänyt 65 vuotta, oli asunut Suomessa vähintään 40 vuotta 16 vuoden ja 65 vuoden iän saavuttamisen välisenä aikana; tai

2) edunjättäjä, joka kuollessaan ei ollut täyttänyt 65 vuotta, oli asunut Suomessa vähintään 80 prosenttia 16 vuoden iän saavuttamisen ja kuolemansa välisestä ajasta.

Jos edunjättäjä ei ollut asunut Suomessa 1 momentissa säädettyä aikaa, leskeneläkkeen määrä suhteutetaan aikaan, jonka edunjättäjä oli asunut Suomessa, kertomalla pohjaosan ja erikseen täysimääräisen lisäosan määrä suhteutuskertoimella. Suhteutuskerroin saadaan jakamalla aika, jonka edunjättäjä oli asunut Suomessa:

1) 40 vuodella, jos edunjättäjä kuoli 65 vuotta täytettyään; tai

2) ajalla, joka on 80 prosenttia edunjättäjän 16 vuoden iän saavuttamisen ja kuoleman välisestä ajasta, jos edunjättäjä kuoli 65 vuotta nuorempana.

Laskettaessa edunjättäjän Suomessa asumaa aikaa ei oteta huomioon aikaa, jolloin edunjättäjä ei ollut täyttänyt 16 vuotta tai oli täyttänyt 65 vuotta. Suhteutettaessa eläkkeen määrää

aikaan, jonka edunjättäjä oli asunut Suomessa, aikamäärät pyöristetään alaspäin lähimpään täyteen kuukauteen.

29 §

Leskeneläkkeen pohjaosasta, lisäosasta ja asumistuesta on voimassa, mitä 15 a §:n 2—8 momentissa ja 15 g §:ssä säädetään.

37 §

Jollei tässä laissa toisin säädetä, noudatetaan soveltuvin osin lisäksi, mitä kansaneläkelain 35, 37—39, 39 b—42, 42 b—43, 44—46, 69—73, 74—75, 79—83 ja 84—88 a §:ssä säädetään. Jos lapseneläkkeen saaja ei ole ennen eläkkeen alkamista asunut Suomessa kansaneläkelain 41 §:ssä edellytettyä 10 vuoden aikaa, eläke voidaan ulkomailla asumisen estämättä maksaa, jos lapsen huoltaja täyttää asumisvaatimuksen.

Tämä laki tulee voimaan asetuksella säädettyään ajankohtana.

Ennen tämän lain voimaantuloa alkanut leskeneläke muutetaan hakemuksesta tämän lain mukaiseksi. Jos eläkettä ei ole muutettu tämän lain mukaiseksi, myöhemmin myönnettävä pohjaosa ja lisäosa määräytyvät ilman 15 g §:n mukaista suhteuttamista aikaan, jonka edunjättäjä oli asunut Suomessa. Lisäosaa määrättäessä sovelletaan tällöin 15 b §:n 3 momenttia sellaisena kuin se on voimassa tämän lain voimaan tullessa.

Perhe-eläke voidaan myöntää tämän lain voimaan tullessa voimassa olevan 1 ja 4 §:n mukaisin edellytyksin ja leskeneläke ilman 15 g §:n mukaista suhteuttamista aikaan, jonka edunjättäjä oli asunut Suomessa, jos eläke alkaa ennen kuin viisi vuotta on kulunut tämän lain voimaantulosta. Lisäksi edellytetään, että edunsaaja asui Suomessa lain voimaan tullessa ja asuu Suomessa yhdenjaksoisesti tämän lain voimaantulon ja eläkkeen alkamisen välisen ajan. Jos edunsaaja ei ole Suomen kansalainen, edellyksenä on lisäksi, että edunjättäjä oli asunut Suomessa yhdenjaksoisesti viisi vuotta välittömästi ennen tämän lain voimaantuloa ja asui täällä kuolemansa asti taikka että edunsaaja oli asunut Suomessa viisi vuotta välittömästi ennen tämän lain voimaantuloa ja joko edunjättäjä tai edunsaaja asui Suomessa kuolemantapauksen sattuessa.

Jos leskeneläke on myönnetty ilman edunjättäjän Suomessa asumaan aikaan suhteuttamista, lisäosaa määrättäessä sovelletaan 15 b §:n 3 momenttia sellaisena kuin se on voimassa tämän lain voimaan tullessa.

Jos leski saa eläkettä tämän lain voimaan tullessa, sovelletaan 15 a §:n 8 momenttia, kun perhe-eläkettä muutoin tarkistetaan lain voimaantulon jälkeen.

Tässä laissa säädetty markkamäärä vastaa kansaneläkeindeksin sitä pistelukua, jonka mukaan vuoden 1981 maaliskuussa maksettavina olevien kansaneläkkeiden suuruus on laskettu.

Ennen tämän lain voimaantuloa voidaan ryhtyä sen täytäntöönpanon edellyttämiin toimenpiteisiin.

3.

Laki

vammaistukilain 8 §:n muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti

muutetaan 5 päivänä helmikuuta 1988 annetun vammaistukilain (124/88) 8 §, sellaisena kuin se on 22 päivänä joulukuuta 1989 annetussa laissa (1252/89), seuraavasti:

8 §

Jollei tästä laista muuta seuraa, on soveltuvin osin lisäksi voimassa, mitä kansaneläkelain 1—1 d, 23, 34—39, 39 b—40, 42—43, 44—46, 67, 69, 73, 74 ja 75 §:ssä, 79 §:n 1 ja 4 momentissa ja 80—88 a §:ssä sekä kansaneläkelaisissa säädettyjen eläkkeiden ja avustusten sitomisesta elinkustannuksiin annetussa laissa (348/56) säädetään.

Tämä laki tulee voimaan asetuksella säädettävänä ajankohtana.

Jos vammaistuen saaja ennen tämän lain voimaantuloa on muuttanut ulkomaille, sovelletaan vammaistuen maksamisesta päätettäessä vammaistukilain 8 §:ää sellaisena kuin se on voimassa tämän lain voimaan tullessa, edellyttäen, että ulkomailta asuminen jatkuu yhdenjaksoisena.

4.

Laki

lapsen hoitotuesta annetun lain muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti

lisätään lapsen hoitotuesta 4 päivänä heinäkuuta 1969 annettuun lakiin (444/69) uusi 2 a § seuraavasti:

2 a §

Hoitotuen määrästä voidaan vähentää samasta lapsesta samalta ajalta maksettava vieraan valtion lainsäädäntöön tai Suomea sitovaan kansainväliseen sopimukseen perustuva vastaava etuus.

Tämä laki tulee voimaan asetuksella säädettävänä ajankohtana.

Ennen tämän lain voimaantuloa myönnettävä hoitotuesta vähennetään vain sellainen ulkomailta maksettava vastaava etuus, joka on myönnetty tämän lain voimaantulon jälkeen.

5.

Laki

rintamasotilaseläkelain muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti

muutetaan 28 päivänä tammikuuta 1977 annetun rintamasotilaseläkelain (119/77) 1 §:n 3 momentti, 9 a §:n 2 ja 3 momentti sekä 9 b §,

sellaisina kuin ne ovat, 1 §:n 3 momentti, 9 a §:n 3 momentti ja 9 b § 25 päivänä heinäkuuta 1986 annetussa laissa (589/86) sekä 9 a §:n 2 momentti 3 päivänä elokuuta 1992 annetussa laissa (679/92), seuraavasti:

1 §

Rintamasotilaseläke ja rintamalisä myönnetään Suomen kansalaiselle. Rintamalisään on oikeus myös Suomessa asuvalla ulkomaan kansalaisella. Ylimääräinen rintamalisä myönnetään Suomessa asuvalle Suomen tai ulkomaan kansalaiselle.

9 a §

Ylimääräinen rintamalisä on 25 prosenttia maksettavan lisäosan määrästä. Sotilasvammalain mukaista elinkorkoa saavan ylimääräinen rintamalisä määräytyy kuitenkin sen suuruudesta lisäosasta, joka maksettaisiin, jos mainittua elinkorkoa ei olisi otettu huomioon lisäosaa määrättäessä. Ulkomailta maksettavaa eläkettä tai siihen rinnastettavaa jatkuvaa etuutta saavan ylimääräinen rintamalisä määräytyy sen suuruudesta lisäosasta, joka maksettaisiin, jos mainitut tulot otettaisiin huomioon lisäosaa määrättäessä. Ylimääräinen rintamalisä maksetaan kuitenkin aina vähintään 20 markan suuruisena.

Jos eläkkeensaajan lisäosaa olisi vähennettävä kansaneläkelain 42 b §:n mukaisesti laitoshoidon perusteella, ylimääräinen rintamalisä lasketaan kuitenkin vähentämättömästä lisäosasta. Jos lisäosa on kansaneläkelain 25 b §:n mukaisesti suhteutettu aikaan, jonka vakuutet-

tu on asunut Suomessa, ylimääräinen rintamalisä lasketaan suhteuttamattomasta lisäosasta.

9 b §

Jos ylimääräisen rintamalisän saajalle maksettavaa lisäosaa on oikaistava tai lisäosa on lakkautettava taikka jos hänelle myönnetään ulkomailta eläke tai siihen rinnastettava jatkuva etuus tai tällaisen eläkkeen tai etuuden määrässä tapahtuu muu kuin indeksisidonnaisuudesta johtuva muutos, ylimääräisen rintamalisän määrä on vastaavasti oikaistava tai se on lakkautettava. Jos sotilasvammalain mukaisen elinkoron saaja ei saa lisäosaa tai jos lisäosa määräytyy kansaneläkelain 25 b §:n mukaisesti, ylimääräinen rintamalisä on oikaistava tai lakkautettava samoin edellytyksin kuin lisäosa. Ylimääräinen rintamalisä on oikaistava myös silloin, kun sotilasvammalain mukaisen elinkoron saajalle myönnetään lisäosa.

Tämä laki tulee voimaan asetuksella säädettävänä ajankohtana.

Jos ulkomailla asuvalle Suomen kansalaiselle on myönnetty ylimääräinen rintamalisä ennen tämän lain voimaantuloa, sen maksamista jatketaan tämän lain 1 §:n 3 momentin estämättä.

Tässä laissa säädetty markkamäärä vastaa sitä kansaneläkeindeksin pistelukua, jonka mukaan vuoden 1986 tammikuussa maksettavina olevien kansaneläkkeiden suuruus on laskettu.

6.

Laki**sairausvakuutuslain 1 §:n muuttamisesta**

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan 4 päivänä heinäkuuta 1963 annetun sairausvakuutuslain (364/63) 1 §:n 2 ja 3 momentti, sellaisina kuin ne ovat 15 päivänä heinäkuuta 1970 annetussa laissa (499/70), sekä *lisätään* 1 §:ään, sellaisena kuin se on osittain muutettuna mainitulla 15 päivänä heinäkuuta 1970 annetulla lailla, uusi 5 momentti seuraavasti:

1 §

Suomessa asuvaksi katsotaan myös Suomen diplomaattisen, lähetetyn konsuli- tai kaupallisen edustajan virastossa tai Yhdistyneissä Kansakunnissa, sen yhteydessä toimivassa erityisjärjestössä tai tähän verrattavassa kansainvälisessä järjestössä palveleva Suomen kansalainen perheenjäsenineen, hänen henkilökohtaisessa palveluksessaan oleva Suomen kansalainen sekä henkilö, joka palvelee suomalaisessa aluksessa.

Suomen kansalaisen, joka on Suomen valtion, suomalaisen yhdyskunnan tai sellaisen muun yhteisön, säätiön tai laitoksen, jolla on kotipaikka Suomessa, päätoimen luonteisessa

vakinaisessa palveluksessa ulkomailla, katsotaan perheenjäsenineen, mikäli he ovat Suomen kansalaisia, asuvan Suomessa.

Perheenjäsenellä tarkoitetaan puolisoa ja 18 vuotta nuorempaa lasta sekä päätoimisesti opiskelevaa tai ammatillisessa koulutuksessa olevaa alle 25-vuotiasta lasta.

Tämä laki tulee voimaan asetuksella säädettävänä ajankohtana.

Tämän lain voimaan tullessa ulkomailla oleskeleviin, Suomessa vakuutetun henkilön lapsiin sovelletaan edelleen tämän lain voimaan tullessa voimassa olevaa lakia kahden vuoden ajan.

7.

Laki**työntekijäin eläkelain 8 c §:n muuttamisesta**

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan 8 päivänä heinäkuuta 1961 annetun työntekijäin eläkelain (395/61) 8 c §:n 3 momentti, sellaisena kuin se on 9 päivänä helmikuuta 1990 annetussa laissa (100/90), seuraavasti:

8 c §

Jos leski ei saa 1 momentissa tarkoitettua eläkettä, lesken ansiotyöhön perustuvana eläkkeenä pidetään sitä eläkettä, joka hänelle olisi myönnetty, jos hän olisi tullut täyteen työkyvyttömyyseläkkeeseen oikeuttavassa määrin työkyvyttömäksi edunjättäjän kuolinpäivänä tai sinä päivänä, jona 2 momentissa tarkoitettu lapsi täyttää 18 vuotta. Näin menetellään myös vieraan valtion vastaavan etuuden osalta. Elä-

kettä määrättäessä ei sovelleta 6 §:n 3 momentin säännöksiä päivistä, jotka jätetään huomioon ottamatta siinä tarkoitettuja 360 päivää laskettaessa.

Tämä laki tulee voimaan asetuksella säädettävänä ajankohtana.

Tässä laissa säädetyt markkamäärät vastaavat vuodelle 1966 vahvistettua palkkaindeksilukua.

8.

Laki**työttömyysturvalain 16 ja 29 §:n muuttamisesta**

Eduskunnan päätöksen mukaisesti

lisätään 24 päivänä elokuuta 1984 annetun työttömyysturvalain (602/84) 16 §:ään, sellaisena kuin se on osittain muutettuna 8 päivänä elokuuta 1986 annetulla lailla (608/86), uusi 7 ja 8 momentti sekä 29 §:ään, sellaisena kuin se on osittain muutettuna 9 päivänä helmikuuta ja 28 päivänä joulukuuta 1990 sekä 30 päivänä joulukuuta 1991 annetuilla laeilla (98 ja 1367/90 sekä 1716/91), uusi 5 momentti seuraavasti:

16 §

Oikeus ansioon suhteutettuun päivärahaan

 Jos Suomea sitovan kansainvälisen sopimuksen muussa valtiossa täytetyt vakuutus- tai työskentelykaudet on otettava huomioon määrättäessä oikeudesta ansioon suhteutettuun päivärahaan, luetaan tällaiset kaudet työssäoloehtoon, jos henkilö on työskennellyt Suomessa välittömästi ennen työttömyyttä vähintään neljä viikkoa tai jos työ on tarkoitettu kestämään neljä viikkoa, mutta se on päättynyt henkilöstä riippumattomasta syystä aikaisemmin.

Jos henkilölle on Suomea sitovan kansainvälisen sopimuksen perusteella maksettu päivärahaa siltä ajalta, jona hän on hakenut työtä muista valtioista, ja jos henkilö ei ole sopimuksen mukaista päivärahaoikeutta koskevan kolmen kuukauden enimmäisajan kuluessa palan-

nut Suomeen, päivärahaa ei ryhdytä maksamaan uudelleen, jollei hän ole ollut Suomessa työssä tai 8 §:n mukaisessa koulutuksessa neljää viikkoa.

29 §

Oikeus saada eräitä tietoja

 Työnantaja sekä valtion, kunnan tai muun julkisoikeudellisen yhteisön viranomainen, vakuutus- ja eläkelaitos, eläkesäätiö, eläketurvakeskus sekä työttömyyskassa ovat velvolliset antamaan sosiaali- ja terveysministeriölle ja kansaneläkelaitokselle maksutta kansainvälisistä sopimuksista aiheutuvien velvoitteiden täyttämistä varten tarvittavat tiedot.

 Tämä laki tulee voimaan asetuksella säädettävänä ajankohtana.

Helsingissä 9 päivänä lokakuuta 1992

Tasavallan Presidentti

MAUNO KOIVISTO

Sosiaali- ja terveysministeri *Jorma Huuhtanen*

1.

Laki**kansaneläkelain muuttamisesta**

Eduskunnan päätöksen mukaisesti muutetaan 8 päivänä kesäkuuta 1956 annetun kansaneläkelain (347/56) 23 ja 23 a §, 25 §:n 3 momentti, 26 §:n 5 momentti ja 33 §,

sellaisina kuin ne ovat, 23 § 9 päivänä helmikuuta 1990 annetussa laissa (105/90), 23 a § 23 päivänä joulukuuta 1988 annetussa laissa (1217/88), 25 §:n 3 momentti 5 päivänä helmikuuta 1982 annetussa laissa (103/82), 26 §:n 5 momentti 12 päivänä heinäkuuta 1985 annetussa laissa (594/85) ja 33 § muutettuna 30 päivänä joulukuuta 1965 annetulla lailla (705/65) sekä mainituilla 5 päivänä helmikuuta 1982 ja 9 päivänä helmikuuta 1990 annetuilla laeilla, sekä

lisätään lakiin siitä 26 päivänä heinäkuuta 1985 annetulla lailla (670/85) kumotun 25 b §:n tilalle uusi 25 b § ja mainituilla 5 päivänä helmikuuta 1982 annetulla lailla kumotun 30 b §:n tilalle uusi 30 b § seuraavasti:

Voimassa oleva laki

23 §

Vakuutetulla, joka ei ole Suomen kansalainen, on oikeus saada tämän lain mukaista eläkettä, jos hän välittömästi ennen eläkkeen alkamista on yhdenjaksoisesti asunut Suomessa vähintään viisi vuotta.

Tämän lain mukaista hautausavustusta suoritetaan Suomessa asuneen ulkomaan kansalaisen kuoltua vain, jos hän oli välittömästi ennen kuolemaansa asunut Suomessa yhdenjaksoisesti vähintään viisi vuotta.

23 a §

Suomen kansalaiselle voidaan erityisestä syystä sen estämättä, ettei hän asu Suomessa, myöntää tämän lain mukainen vanhuuseläke tai osa siitä, jos hän 16 vuotta täytettyään on asunut Suomessa yhdenjaksoisesti vähintään viisi vuotta ja hänen oleskelunsa ulkomailla on välttämätöntä oman tai lähiomaisen sairauden takia.

25 §

Lisäosa myönnetään sen kuntaryhmän mukaisena, johon se kunta kuuluu, jossa vakuutettu asuu lisäosan alkamisajankohtana.

Ehdotus

23 §

Suomessa asuvalla Suomen kansalaisella on oikeus tämän lain mukaiseen eläkkeeseen, jos hän on 16 vuotta täytettyään asunut Suomessa vähintään kolmen vuoden ajan. Vakuutetulla, joka ei ole Suomen kansalainen, on oikeus tämän lain mukaiseen eläkkeeseen, jos hän on 16 vuotta täytettyään välittömästi ennen eläkkeen alkamista asunut Suomessa yhdenjaksoisesti vähintään viisi vuotta.

Vakuutetulla on kuitenkin 1 momentissa säädetyin kolmen tai viiden vuoden asumisvaatimuksen estämättä oikeus eläkkeeseen, jos hänen työkyvyttömyytensä alkaa hänen asuessaan Suomessa ja ennen kuin on kulunut viisi vuotta siitä, kun hän on täyttänyt 16 vuotta.

23 a §

Kansaneläkettä ei myönnetä, jos sen määrä kuukaudessa olisi pienempi kuin 30 markkaa.

Lisäosa myönnetään sen kuntaryhmän mukaisena, johon se kunta kuuluu, jossa vakuutettu asuu lisäosan alkamisajankohtana. *Ulkomailla asuvalle lisäosa maksetaan toisen kuntaryhmän mukaisena.*

Voimassa oleva laki

Ehdotus

25 b §

(Kumottu)

Jos eläkkeen hakija on asunut Suomessa 16 vuoden iän saavuttamisen ja eläkkeen alkamisen välisenä aikana vähemmän kuin 40 vuotta, eläkkeen määrä suhteutetaan hänen Suomessa asumaansa aikaan siten kuin jäljempänä säädetään. Eläkkeen määrää suhteutettaessa aikamäärät pyöristetään alaspäin lähimpään täyteen kuukauteen. Laskettaessa aikaa, jonka vakuutettu on asunut Suomessa, ei oteta huomioon aikaa, jona vakuutettu:

1) ei ollut täyttänyt 16 vuotta;

2) oli täyttänyt 65 vuotta; tai

3) on saanut vieraasta valtiosta kansaneläkettä vastaavaa eläkettä taikka 26 §:n 1 momentissa tarkoitettua tai siinä lueteltuihin rinnastettavaa muuta jatkuvaa etuutta kuin perhe- tai huoltoeläkettä.

Vanhuuseläkettä ei suhteuteta vakuutetun Suomessa asumaan aikaan, jos vakuutettu on asunut Suomessa 16 vuotta täytettyään mutta ennen eläkkeen alkamista yhteensä vähintään 40 vuotta. Työkyvyttömyyseläkettä, työttömyyseläkettä ja varhennettua vanhuuseläkettä ei suhteuteta vakuutetun Suomessa asumaan aikaan, jos hän on asunut Suomessa vähintään 80 prosenttia 16 vuoden iän saavuttamisen ja eläkkeen alkamisen välisestä ajasta. Työkyvyttömyyseläkettä ei suhteuteta vakuutetun Suomessa asumaan aikaan myöskään 23 §:n 2 momentissa tarkoitetuissa tapauksissa.

Jos vanhuuseläkkeen hakija ei ole asunut Suomessa 40 vuotta, pohjaosa ja lisäosa suhteutetaan hänen Suomessa asumaansa aikaan siten, että pohjaosan ja erikseen täysimääräisen lisäosan määrä kerrotaan suhteutuskertoimella. Suhteutuskerronin saadaan jakamalla vakuutetun Suomessa asuma aika 40 vuodella.

Työkyvyttömyyseläkkeen, työttömyyseläkkeen ja varhennetun vanhuuseläkkeen pohjaosa ja lisäosa suhteutetaan vakuutetun Suomessa asumaan aikaan, jos hän on asunut Suomessa vähemmän kuin 80 prosenttia 16 vuoden iän saavuttamisen ja eläkkeen alkamisen välisestä ajasta. Suhteutuskerronin saadaan tällöin jakamalla vakuutetun Suomessa asuma aika ajalla, joka on 80 prosenttia 16 vuoden iän saavuttamisen ja eläkkeen alkamisen välisestä ajasta.

Kun työttömyyseläke muutetaan työkyvyttömyyseläkkeeksi taikka työttömyys- tai työkyvyttömyyseläke vanhuuseläkkeeksi, uusi eläke maksetaan 1 ja 2 momentin estämättä samalla tavoin

Voimassa oleva laki

Ehdotus

vakuutetun Suomessa asumaan aikaan suhteutettuna kuin entinen eläke.

26 §

Lisäosaa määrättäessä voidaan *kokonaan tai osittain* ottaa huomioon myös 1 momentissa tarkoitettuja etuusia vastaava vieraasta valtiosta maksettava jatkuva etuus.

Lisäosaa määrättäessä *otetaan* huomioon myös 1 momentissa tarkoitettuja *perhe- tai huoltoeläkkeitä* vastaava vieraasta valtiosta maksettava jatkuva etuus.

(Kumottu)

30 b §

Hoitotuki ja puolisolisä maksetaan samalla tavoin vakuutetun Suomessa asumaan aikaan suhteutettuna kuin vakuutetulle maksettava pohjaosa 25 b §:n mukaan. Lapsikorotuksen määrä ei suhteuteta Suomessa asuttuun aikaan.

33 §

Jos Suomessa asuva henkilö, joka ei saa tämän lain mukaista eläkettä, kuolee, suoritetaan hänen jälkeensä hautausavustusta. Hautausavustus on 2 221 markkaa. Avustus suoritetaan leskelle. Jos henkilö ei ollut naimisissa tai jos hän ja hänen puolisonsa asuivat välien rikkoutumisen vuoksi erillään, hautausavustus suoritetaan kuolinpesälle.

Mitä 1 momentissa on säädetty, sovelletaan myös, jos eläkkeensaaja kuolee ennen kuin hänen eläkkeensä pohjaosa on erääntynyt maksettavaksi kuolemaa välittömästi edeltäneeltä vuoden pituiselta ajalta. Tällöin hautausavustuksen määrästä vähennetään yksi kahdestoistaosa kultakin kuukaudelta, jolta eläke on erääntynyt maksettavaksi.

Jos hautausavustukseen oikeutettu puoliso on kuollut ennen avustuksen myöntämistä, siirtyy hänen oikeutensa siihen ensiksi kuolleen puolison kuolinpesälle.

Hautausavustusta on haettava siten kuin asetuksella säädetään, yhden vuoden kuluessa kuolinpäivästä tai muutoin oikeus sen saamiseen on menetetty. Kuolinpesän hoitajalla on oikeus hakea ja nostaa hautausavustus kuolinpesän puolesta.

33 §

Suomessa asuvan henkilön kuoltua suoritetaan hautausavustusta. Hautausavustus voidaan myöntää silloinkin, kun on todennäköistä, että henkilö on kuollut, vaikka selvitystä kuolemasta ei voida esittää.

Jos henkilö oli Suomen kansalainen, hautausavustuksen myöntämisen edellytyksenä on, että hän oli asunut Suomessa yhteensä vähintään kolmen vuoden ajan. Jollei hän ollut Suomen kansalainen, hänen edellytetään asuneen Suomessa välittömästi ennen kuolemaansa yhdenjaksoisesti vähintään viisi vuotta. Hautausavustus myönnetään myös, kun alle 16-vuotiaana kuolleen lapsen huoltaja oli asunut Suomessa kolmen vuoden ajan, jos lapsi oli Suomen kansalainen, ja viiden vuoden ajan, jos lapsi ei ollut Suomen kansalainen.

Hautausavustuksen määrä on 2 221 markkaa. Täysi hautausavustus maksetaan, jollei henkilö kuollessaan ollut kansaneläkkeensaaja eikä saanut myöskään 25 b §:n 1 momentin 3 kohdan mukaista eläkettä. Muussa tapauksessa hautausavustuksen määrästä vähennetään 1/12 jokaiselta kuukaudelta, jolta eläkettä on maksettu kuolemaa välittömästi edeltäneen vuoden aikana. Hautausavustukseen sovelletaan vastaavasti, mitä 88 §:n 2 momentissa säädetään eläkesuorituksen pyöristämisestä.

Hautausavustus maksetaan leskelle. Jollei henkilö ollut naimisissa tai jos hän asui puolisostaan erillään välien rikkoutumisen vuoksi, hautausavustus maksetaan kuolinpesälle. Kuolinpesän hoitajalla on oikeus hakea ja nostaa hautausavustus kuolinpesän puolesta. Jos hau-

Voimassa oleva laki

Mitä *kansaneläkelain* 88 §:n 2 momentissa on säädetty eläkesuorituksen pyöristämisestä sovelletaan vastaavasti hautausavustukseen.

Hautausavustus voidaan myöntää, kun on todennäköistä, että henkilö on kuollut, vaikka selvitystä kuolemaan ei voida esittää.

Ehdotus

tausavustukseen oikeutettu puoliso on kuollut ennen avustuksen myöntämistä, hänen oikeutensa siirtyy ensiksi kuolleen puolison kuolinpesälle.

Hautausavustusta on haettava yhden vuoden kuluessa kuolinpäivästä siten kuin asetuksella säädetään. Muutoin oikeus sen saamiseen on menetetty.

Tämä laki tulee voimaan asetuksella säädettyäänä ajankohtana.

Ennen tämän lain voimaantuloa alkanut eläke muutetaan hakemuksesta tämän lain mukaiseksi. Jos eläkettä ei ole muutettu tämän lain mukaiseksi, myöhemmin myönnettävä lisäosa, hoitotuki ja puolisolisa määrätty ilman 25 b ja 30 b §:n mukaista suhteuttamista aikaan, jonka vakuutettu on asunut Suomessa. Lisäosaa määrättäessä sovelletaan tällöin 26 §:n 5 momenttia sellaisena kuin se on voimassa tämän lain voimaan tullessa. Edellä mainitulla tavalla menetellään myös, kun määrääjäksi myönnettyä eläkettä tai siihen maksettavaa lisää jatketaan taikka työttömyyseläke muutetaan työkyvyttömyyseläkkeeksi tai työttömyys- tai työkyvyttömyyseläke muutetaan vanhuuseläkkeeksi.

Jos 16 vuotta täyttänyt henkilö on Suomen kansalainen tai asunut välittömästi ennen tämän lain voimaantuloa viisi vuotta Suomessa ja asuu tämän lain voimaan tullessa Suomessa, hänellä on oikeus saada eläke tämän lain voimaan tullessa voimassa olevan 23 §:n mukaisin edellytyksin ja ilman 25 b ja 30 b §:n mukaista suhteuttamista aikaan, jonka vakuutettu on asunut Suomessa. Edellytyksenä kuitenkin on, että eläke alkaa ennen kuin viisi vuotta on kulunut tämän lain voimaantulosta ja vakuutettu asuu Suomessa tämän lain voimaantulosta eläkkeen alkamiseen saakka. Lisäosaa määrättäessä sovelletaan tällöin 26 §:n 5 momenttia sellaisena kuin se on voimassa tämän lain voimaan tullessa.

Tässä laissa säädetty markkamäärät vastaavat kansaneläkeindeksin sitä pistelukua, jonka mukaan vuoden 1981 maaliskuussa maksettavina olevien kansaneläkkeiden suuruus on laskettu.

Tämän lain voimaan tullessa voimassa olevan 23 a §:n perusteella myönnetyn eläkkeen maksamista jatketaan tämän lain voimaan tullessa voimassa olevien säännösten mukaisena.

Voimassa oleva laki

Ehdotus

Ennen tämän lain voimaantuloa voidaan ryhtyä sen täytäntöönpanon edellyttämiin toimenpiteisiin.

2.

Laki

perhe-eläkelain muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti

kumotaan 17 päivänä tammikuuta 1969 annetun perhe-eläkelain (38/69) 15 b §:n 7 momentti, sellaisena kuin se on 9 päivänä helmikuuta 1990 annetussa laissa (104/90),

muutetaan 1 §:n 1 momentti, 4 §, 15 a §:n 5 momentti, 15 b §:n 3 momentin 10 ja 11 kohta, 29 §:n 3 momentti ja 37 §:n 1 momentti,

sellaisina kuin ne ovat, 1 §:n 1 momentti ja 4 § 23 päivänä joulukuuta 1988 annetussa laissa (1218/88), 15 a §:n 5 momentti ja 29 §:n 3 momentti 8 päivänä maaliskuuta 1991 annetussa laissa (472/91), 15 b §:n 3 momentin 10 ja 11 kohta 5 päivänä helmikuuta 1988 annetussa laissa (126/88) ja 37 §:n 1 momentti mainituissa 9 päivänä helmikuuta 1990 annetussa laissa, sekä

lisätään 15 a §:ään, sellaisena kuin se on muutettuna 5 päivänä helmikuuta 1982 annetulla lailla (105/82) sekä mainituilla 9 päivänä helmikuuta 1990 ja 8 päivänä maaliskuuta 1991 annetuilla laeilla, uusi 8 momentti, 15 b §:n 3 momenttiin, sellaisena kuin se on muutettuna mainituilla 5 päivänä helmikuuta 1982 ja 5 päivänä helmikuuta 1988 annetuilla laeilla sekä 18 päivänä tammikuuta 1985 ja 27 päivänä maaliskuuta 1991 annetuilla laeilla (54/85 ja 623/91), uusi 12 kohta ja lakiin uusi 15 g § seuraavasti:

Voimassa oleva laki

Ehdotus

1 §

Suomessa asuvalle henkilölle myönnetään perhe-eläkkeenä leskeneläke ja lapseneläke *sekä leskelle koulutustukea* sen mukaan kuin tässä laissa säädetään.

1 §

Suomessa *asuvan henkilön kuoltua* myönnetään perhe-eläkkeenä leskeneläke ja lapseneläke sen mukaan kuin tässä laissa säädetään. *Eläke myönnetään Suomessa asuvalle henkilölle.*

4 §

Suomessa asuvalle henkilölle, joka ei ole Suomen kansalainen, myönnetään tämän lain mukaisia etuuksia edellyttäen, että:

1) edunjättäjä välittömästi ennen kuolemaansa oli asunut vähintään viisi vuotta Suomessa ja edunsaaja asui Suomessa edunajättäjän kuollessa; tai

2) joko edunjättäjä tai edunsaaja asui Suomessa edunjättäjän kuollessa ja edunsaaja on asunut Suomessa vähintään viisi vuotta välittömästi ennen etuuden saamista.

4 §

Jos edunjättäjä oli Suomeen muuttanut henkilö, eläkkeen myöntämisen edellytyksenä on, että hän oli 16 vuotta täytettyään asunut Suomessa:

1) vähintään kolmen vuoden ajan, jos hän oli Suomen kansalainen; tai

2) välittömästi ennen kuolemaansa yhdenjaksoisesti vähintään viisi vuotta, jollei hän ollut Suomen kansalainen.

Voimassa oleva laki

Ehdotus

Kuitenkaan 1 momentin säännöstä, jonka mukaan edellytetään edunsaajan asumista Suomessa vähintään viisi vuotta, ei sovelleta lapseen, jos henkilö, jonka huollossa lapsi on, saa leskeneläkettä saman edunjättäjän jälkeen.

Suomeen muuttaneella henkilöllä on oikeus leskeneläkkeeseen, jos hän on 16 vuotta täytettyään asunut Suomessa:

1) vähintään kolmen vuoden ajan, jos hän on Suomen kansalainen, ja muuttanut Suomeen viimeistään vuoden kuluessa edunjättäjän kuolemasta; tai

2) ennen edunjättäjän kuolemaa yhdenjaksoisesti vähintään viisi vuotta, jollei hän ole Suomen kansalainen, ja asui Suomessa edunjättäjän kuollessa.

Suomeen muuttaneella henkilöllä on oikeus lapseneläkkeeseen, jos hän on:

1) asunut Suomessa edunjättäjän kuollessa; tai

2) muuttanut Suomeen vuoden kuluessa edunjättäjän kuolemasta.

15 a §

Lisäosa myönnetään sen kuntaryhmän mukaisena, johon se kunta kuuluu, jossa leski asuu lisäosan alkamisajankohtana.

Lisäosa myönnetään sen kuntaryhmän mukaisena, johon se kunta kuuluu, jossa leski asuu lisäosan alkamisajankohtana. *Ulkomailla asuvalle lisäosa maksetaan toisen kuntaryhmän mukaisena.*

Leskeneläkkeen pohjaosaa ja lisäosaa ei myönnetä, jos niiden yhteismäärä olisi pienempi kuin 30 markkaa kuukaudessa.

15 b §

Vuosituloksi ei kuitenkaan lueta:

10) lasten, vanhusten ja vammaisten kotihoidon tukea; *eikä*

11) vammaistukilain (124/88) mukaista vammaistukea.

10) lasten, vanhusten ja vammaisten kotihoidon tukea;

11) vammaistukilain (124/88) mukaista vammaistukea; *eikä*

12) *ulkomailla maksettavaa, saman edunjättäjän jälkeen myönnettyä perhe-eläkettä.*

Lisäosaa ei myönnetä, jos sen määrä kuukaudessa olisi pienempi kuin 20 markkaa.

(7 mom. kumotaan)

15 g §

Leskeneläke myönnetään edunjättäjän Suomessa asumaan aikaan suhteuttamatta, jos:

1) *edunjättäjä, joka oli kuollessaan täyttänyt 65 vuotta, oli asunut Suomessa vähintään 40 vuotta 16 vuoden ja 65 vuoden iän saavuttamisen välisenä aikana; tai*

2) *edunjättäjä, joka kuollessaan ei ollut täyttänyt 65 vuotta, oli asunut Suomessa vähintään*

Voimassa oleva laki

Ehdotus

80 prosenttia 16 vuoden iän saavuttamisen ja kuolemansa välisestä ajasta.

Jos edunjättäjä ei ollut asunut Suomessa 1 momentissa säädettyä aikaa, leskeneläkkeen määrä suhteutetaan aikaan, jonka edunjättäjä oli asunut Suomessa, kertomalla pohjaosan ja erikseen täysimääräisen lisäosan määrä suhteutuskerroimella. Suhteutuskerroin saadaan jakamalla aika, jonka edunjättäjä oli asunut Suomessa:

1) 40 vuodella, jos edunjättäjä kuoli 65 vuotta täytettyään; tai

2) ajalla, joka on 80 prosenttia edunjättäjän 16 vuoden iän saavuttamisen ja kuoleman välisestä ajasta, jos edunjättäjä kuoli 65 vuotta nuorempana.

Laskettaessa edunjättäjän Suomessa asumaa aikaa ei oteta huomioon aikaa, jolloin edunjättäjä ei ollut täyttänyt 16 vuotta tai oli täyttänyt 65 vuotta. Suhteutettaessa eläkkeen määrää aikaan, jonka edunjättäjä oli asunut Suomessa, aikamäärät pyöristetään alaspäin lähimpään täyteen kuukauteen.

29 §

Leskeneläkkeen pohjaosasta, lisäosasta ja asumistuesta on voimassa, mitä 15 a §:n 2—7 momentissa on säädetty.

37 §

Jollei tässä laissa toisin säädetä, noudatetaan soveltuvin osin lisäksi, mitä on säädetty kansaneläkelain 35, 37—39, 39 b—42, 42 b—43, 44—46, 69—73, 74—75, 79—83 ja 84—88 a §:ssä. Kansaneläkelain 41 §:ssä säädetyn 10 vuoden Suomessa asumisvaatimuksen estämättä lapseneläke voidaan suorittaa lapselle, jonka huoltaja saa leskeneläkettä saman edunjättäjän jälkeen.

Leskeneläkkeen pohjaosasta, lisäosasta ja asumistuesta on voimassa, mitä 15 a §:n 2—8 momentissa ja 15 g §:ssä säädetään.

37 §

Jollei tässä laissa toisin säädetä, noudatetaan soveltuvin osin lisäksi, mitä kansaneläkelain 35, 37—39, 39 b—42, 42 b—43, 44—46, 69—73, 74—75, 79—83 ja 84—88 a §:ssä säädetään. Jos lapseneläkkeen saaja ei ole ennen eläkkeen alkamista asunut Suomessa kansaneläkelain 41 §:ssä edellytettyä 10 vuoden aikaa, eläke voidaan ulkomailla asumisen estämättä maksaa, jos lapsen huoltaja täyttää asumisvaatimuksen.

Tämä laki tulee voimaan asetuksella säädettävänä ajankohtana.

Ennen tämän lain voimaantuloa alkanut leskeneläke muutetaan hakemuksesta tämän lain mukaiseksi. Jos eläkettä ei ole muutettu tämän lain mukaiseksi, myöhemmin myönnettävä pohjaosa ja lisäosa määräytyvät ilman 15 g §:n mukaista suhteuttamista aikaan, jonka edunjättäjä oli asunut Suomessa. Lisäosaa määrättäessä sovelletaan tällöin 15 b §:n 3 momenttia sellai-

Voimassa oleva laki

Ehdotus

sena kuin se on voimassa tämän lain voimaan tullessa.

Perhe-eläke voidaan myöntää tämän lain voimaan tullessa voimassa olevan 1 ja 4 §:n mukaisin edellytyksin ja leskeneläke ilman 15 g §:n mukaista suhteuttamista aikaan, jonka edunjättäjä oli asunut Suomessa, jos eläke alkaa ennen kuin viisi vuotta on kulunut tämän lain voimaantulosta. Lisäksi edellytetään, että edunsaaja asui Suomessa lain voimaan tullessa ja asuu Suomessa yhdenjaksoisesti tämän lain voimaantulon ja eläkkeen alkamisen välisen ajan. Jos edunsaaja ei ole Suomen kansalainen, edellyksenä on lisäksi, että edunjättäjä oli asunut Suomessa yhdenjaksoisesti viisi vuotta välittömästi ennen tämän lain voimaantuloa ja asui täällä kuolemaansa asti taikka että edunsaaja oli asunut Suomessa viisi vuotta välittömästi ennen tämän lain voimaantuloa ja joko edunjättäjä tai edunsaaja asui Suomessa kuolemantapauksen sattuessa.

Jos leskeneläke on myönnetty ilman edunjättäjän Suomessa asumaan aikaan suhteuttamista, lisäosaa määrättäessä sovelletaan 15 b §:n 3 momenttia sellaisena kuin se on voimassa tämän lain voimaan tullessa.

Jos leski saa eläkettä tämän lain voimaan tullessa, sovelletaan 15 a §:n 8 momenttia, kun perhe-eläkettä muutoin tarkistetaan lain voimaantulon jälkeen.

Tässä laissa säädetty markkamäärä vastaa kansaneläkeindeksin sitä pistelukua, jonka mukaan vuoden 1981 maaliskuussa maksettavina olevien kansaneläkkeiden suuruus on laskettu.

Ennen tämän lain voimaantuloa voidaan ryhtyä sen täytäntöönpanon edellyttämiin toimenpiteisiin.

3.

Laki**vammaistukilain 8 §:n muuttamisesta**

Eduskunnan päätöksen mukaisesti

muutetaan 5 päivänä helmikuuta 1988 annetun vammaistukilain (124/88) 8 §, sellaisena kuin se on 22 päivänä joulukuuta 1989 annetussa laissa (1252/89), seuraavasti:

Voimassa oleva laki

8 §

Jollei tästä laista muuta seuraa, on soveltuvin osin lisäksi voimassa, mitä kansaneläkelain 1—1 d, 23, 34—39, 39 b—43, 44—46, 67, 69, 73, 74 ja 75 §:ssä, 79 §:n 1 ja 4 momentissa ja 80—88 a §:ssä sekä kansaneläkelaiissa säädettyjen eläkkeiden ja avustusten sitomisesta elinkustannuksiin annetussa laissa (348/56) on säädetty.

Ehdotus

8 §

Jollei tästä laista muuta seuraa, on soveltuvin osin lisäksi voimassa, mitä kansaneläkelain 1—1 d, 23, 34—39, 39 b—40, 42—43, 44—46, 67, 69, 73, 74 ja 75 §:ssä, 79 §:n 1 ja 4 momentissa ja 80 — 88 a §:ssä sekä kansaneläkelaiissa säädettyjen eläkkeiden ja avustusten sitomisesta elinkustannuksiin annetussa laissa (348/56) säädetään.

Tämä laki tulee voimaan asetuksella säädettyäänä ajankohtana.

Jos vammaistuen saaja ennen tämän lain voimaantuloa on muuttanut ulkomaille, sovelletaan vammaistuen maksamisesta päätettäessä vammaistukilain 8 §:ää sellaisena kuin se on voimassa tämän lain voimaan tullessa, edellyttäen, että ulkomailta asuminen jatkuu yhdenjaksoisena.

5.

Laki**rintamasotilaseläkelain muuttamisesta**

Eduskunnan päätöksen mukaisesti

muutetaan 28 päivänä tammikuuta 1977 annetun rintamasotilaseläkelain (119/77) 1 §:n 3 momentti, 9 a §:n 2 ja 3 momentti sekä 9 b §,

sellaisina kuin ne ovat, 1 §:n 3 momentti, 9 a §:n 3 momentti ja 9 b § 25 päivänä heinäkuuta 1986 annetussa laissa (589/86) sekä 9 a §:n 2 momentti 3 päivänä elokuuta 1992 annetussa laissa (679/92), seuraavasti:

Voimassa oleva laki

Ehdotus

1 §

Rintamasotilaseläke, rintamalisä ja ylimääräinen rintamalisä myönnetään Suomen kansalaiselle. Rintamalisään ja ylimääräiseen rintamalisään on oikeus myös Suomessa asuvalla ulkomaan kansalaisella.

Rintamasotilaseläke ja rintamalisä myönnetään Suomen kansalaiselle. Rintamalisään on oikeus myös Suomessa asuvalla ulkomaan kansalaisella. Ylimääräinen rintamalisä myönnetään Suomessa asuvalle Suomen tai ulkomaan kansalaiselle.

Voimassa oleva laki

Ehdotus

9 a §

Ylimääräinen rintamalisä on 17,5 prosenttia maksettavan lisäosan määrästä. Sotilasvammalain mukaista elinkorkoa saavan ylimääräinen rintamalisä määräytyy kuitenkin sen suuruudesta lisäosasta, joka maksettaisiin, jos mainittua elinkorkoa ei olisi otettu huomioon lisäosaa määrättäessä. Ylimääräinen rintamalisä maksetaan kuitenkin aina vähintään 20 markan suuruisena.

Jos henkilön lisäosaa olisi vähennettävä kansaneläkelain 42 b §:n mukaisesti laitoshoidon perusteella, ylimääräinen rintamalisä maksetaan kuitenkin vähentämättömästä lisäosasta.

9 b §

Ylimääräinen rintamalisä myönnetään hakemuksetta kansaneläkkeen lisäosan saajalle.

Jos ylimääräisen rintamalisän saajalle maksettavaa lisäosaa on oikaistava tai lisäosa on lakkautettava, ylimääräisen rintamalisän määrä on vastaavasti oikaistava tai se on lakkautettava. Jos sotilasvammalain mukaisen elinkoron saaja ei saa lisäosaa, ylimääräinen rintamalisä on oikaistava tai lakkautettava samoin edellytyksin kuin lisäosa. Ylimääräinen rintamalisä on oikaistava myös silloin, kun sotilasvammalain mukaisen elinkoron saajalle myönnetään lisäosa.

Ylimääräinen rintamalisä on 25 prosenttia maksettavan lisäosan määrästä. Sotilasvammalain mukaista elinkorkoa saavan ylimääräinen rintamalisä määräytyy kuitenkin sen suuruudesta lisäosasta, joka maksettaisiin, jos mainittua elinkorkoa ei olisi otettu huomioon lisäosaa määrättäessä. *Ulkomailla maksettavaa eläkettä tai siihen rinnastettavaa jatkuvaa etuutta saavan ylimääräinen rintamalisä määräytyy sen suuruudesta lisäosasta, joka maksettaisiin, jos mainitut tulot otettaisiin huomioon lisäosaa määrättäessä.* Ylimääräinen rintamalisä maksetaan kuitenkin aina vähintään 20 markan suuruisena.

Jos eläkkeensaajan lisäosaa olisi vähennettävä kansaneläkelain 42 b §:n mukaisesti laitoshoidon perusteella, ylimääräinen rintamalisä lasketaan kuitenkin vähentämättömästä lisäosasta. *Jos lisäosa on kansaneläkelain 25 b §:n mukaisesti suhteutettu aikaan, jonka vakuutettu on asunut Suomessa, ylimääräinen rintamalisä lasketaan suhteuttamattomasta lisäosasta.*

9 b §

Jos ylimääräisen rintamalisän saajalle maksettavaa lisäosaa on oikaistava tai lisäosa on lakkautettava taikka jos hänelle myönnetään ulkomailla eläke tai siihen rinnastettava jatkuva etuus tai tällaisen eläkkeen tai etuuden määrässä tapahtuu muu kuin indeksisidonnaisuudesta johtuva muutos, ylimääräisen rintamalisän määrä on vastaavasti oikaistava tai se on lakkautettava. Jos sotilasvammalain mukaisen elinkoron saaja ei saa lisäosaa tai jos lisäosa määräytyy kansaneläkelain 25 b §:n mukaisesti, ylimääräinen rintamalisä on oikaistava tai lakkautettava samoin edellytyksin kuin lisäosa. Ylimääräinen rintamalisä on oikaistava myös silloin, kun sotilasvammalain mukaisen elinkoron saajalle myönnetään lisäosa.

Tämä laki tulee voimaan asetuksella säädettävänä ajankohtana.

Jos ulkomailla asuvalle Suomen kansalaiselle on myönnetty ylimääräinen rintamalisä ennen tämän lain voimaantuloa, sen maksamista jatketaan tämän lain 1 §:n 3 momentin estämättä.

Tässä laissa säädetty markkamäärä vastaa sitä kansaneläkeindeksin pistelukua, jonka mukaan vuoden 1986 tammikuussa maksettavina olevien kansaneläkkeiden suuruus on laskettu.

6.

Laki**sairausvakuutuslain 1 §:n muuttamisesta**

Eduskunnan päätöksen mukaisesti muutetaan 4 päivänä heinäkuuta 1963 annetun sairausvakuutuslain (364/63) 1 §:n 2 ja 3 momentti, sellaisina kuin ne ovat 15 päivänä heinäkuuta 1970 annetussa laissa (499/70), sekä lisätään 1 §:ään, sellaisena kuin se on osittain muutettuna mainitulla 15 päivänä heinäkuuta 1970 annetulla lailla, uusi 5 momentti seuraavasti:

Voimassa oleva laki

Ehdotus

1 §

Suomessa asuvaksi katsotaan myös Suomen diplomaattisen, lähetetyn konsuli- tai kaupallisen edustajan virastossa taikka Yhdistyneissä Kansakunnissa, sen yhteydessä toimivassa erityisjärjestössä tai tähän verrattavassa kansainvälisessä järjestössä palveleva Suomen kansalainen, hänen puolisonsa ja 20 vuotta nuorempi lapsensa, hänen henkilökohtaisessa palveluksessaan oleva Suomen kansalainen sekä henkilö, joka palvelee suomalaisessa aluksessa.

Suomen kansalaisen, joka on Suomen valtion, suomalaisen yhdyskunnan tahi sellaisen muun yhteisön, säätiön tai laitoksen, jolla on kotipaikka Suomessa, päätoimen luonteisessa vakinaisessa palveluksessa ulkomailla, niin myös hänen puolisonsa ja 20 vuotta nuoreman lapsensa, mikäli he ovat Suomen kansalaisia, katsotaan myös asuvan Suomessa.

Suomessa asuvaksi katsotaan myös Suomen diplomaattisen, lähetetyn konsuli- tai kaupallisen edustajan virastossa tai Yhdistyneissä Kansakunnissa, sen yhteydessä toimivassa erityisjärjestössä tai tähän verrattavassa kansainvälisessä järjestössä palveleva Suomen kansalainen *perheenjäsenineen*, hänen henkilökohtaisessa palveluksessaan oleva Suomen kansalainen sekä henkilö, joka palvelee suomalaisessa aluksessa.

Suomen kansalaisen, joka on Suomen valtion, suomalaisen yhdyskunnan tai sellaisen muun yhteisön, säätiön tai laitoksen, jolla on kotipaikka Suomessa, päätoimen luonteisessa vakinaisessa palveluksessa ulkomailla, *katsotaan perheenjäsenineen*, mikäli he ovat Suomen kansalaisia, asuvan Suomessa.

Perheenjäsenellä tarkoitetaan puolisoa ja 18 vuotta nuorempaa lasta sekä päätoimisesti opiskelevaa tai ammatillisessa koulutuksessa olevaa alle 25-vuotiasta lasta.

Tämä laki tulee voimaan asetuksella säädettävänä ajankohtana.

Tämän lain voimaan tullessa ulkomailla oleskeleviin, Suomessa vakuutetun henkilön lapsiin sovelletaan edelleen tämän lain voimaan tullessa voimassa olevaa lakia kahden vuoden ajan.

7.

Laki**työntekijäin eläkelain 8 c §:n muuttamisesta**

Eduskunnan päätöksen mukaisesti

muutetaan 8 päivänä heinäkuuta 1961 annetun työntekijäin eläkelain (395/61) 8 c §:n 3 momentti, sellaisena kuin se on 9 päivänä helmikuuta 1990 annetussa laissa (100/90), seuraavasti:

*Voimassa oleva laki**Ehdotus*

8 c §

Jos leski ei saa 1 momentissa tarkoitettua eläkettä, lesken ansiotyöhön perustuvana eläkkeenä pidetään sitä eläkettä, joka hänelle olisi myönnetty, jos hän olisi tullut täyteen työkyvyttömyyseläkkeeseen oikeuttavassa määrin työkyvyttömäksi edunjättäjän kuolinpäivänä tai sinä päivänä, jona 2 momentissa tarkoitettu lapsi täyttää 18 vuotta. Eläkettä määrättäessä ei tällöin kuitenkaan sovelleta 6 §:n 3 momentin säännöksiä päivistä, jotka jätetään huomioon ottamatta siinä tarkoitettuja 360 päivää laskettaessa.

Jos leski ei saa 1 momentissa tarkoitettua eläkettä, lesken ansiotyöhön perustuvana eläkkeenä pidetään sitä eläkettä, joka hänelle olisi myönnetty, jos hän olisi tullut täyteen työkyvyttömyyseläkkeeseen oikeuttavassa määrin työkyvyttömäksi edunjättäjän kuolinpäivänä tai sinä päivänä, jona 2 momentissa tarkoitettu lapsi täyttää 18 vuotta. *Näin menetellään myös vieraan valtion vastaavan etuuden osalta.* Eläkettä määrättäessä ei sovelleta 6 §:n 3 momentin säännöksiä päivistä, jotka jätetään huomioon ottamatta siinä tarkoitettuja 360 päivää laskettaessa.

Tämä laki tulee voimaan asetuksella säädettävänä ajankohtana.

Tässä laissa säädetyt markkamäärät vastaavat vuodelle 1966 vahvistettua palkkaindeksilukua.

